

Korkeakouluopiskelijan rahojen riittävyys

Elina Katajala

Opinnäytetyö
Marraskuu 2018
Liiketalouden ala
Tradenomin tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Katajala, Elina	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Joulukuu 2018
	Sivumäärä 55	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Korkeakouluopiskelija rahojen riittävyys		
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Juntunen Hannu		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää korkeakouluopiskelijoiden taloudellista tilannetta ja erityisesti kiinnittää huomio opintososiaalisten etuuksien riitettävyyteen. Korkeakouluopiskelijoiden tuet ovat olleet yleisen keskustelun kohteena säännöllisin väliajoin ja niihin on tehty suuria muutoksia edeltävän vuoden aikana. Opinnäytetyöllä pyrittiin saamaan vastauksia suoraan korkeakouluopiskelijoilta heidän taloudellisesta tilanteestaan.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivista tutkimusotetta, ja tutkittava kohderyhmä rajattiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden sekä matkailu- ja ravitsemisalun opiskelijoihin. Kvantitatiivisen tutkimusotteen käyttö soveltui tutkimuskohteeseen hyvin, koska haluttiin laajasti tietoa ja faktapohjaa korkeakouluopiskelijoiden taloudesta. Tutkimus toteutettiin survey-tyyppisenä kyselytutkimuksena Webropol 3.0. -ohjelmalla. Tulokset analysoitiin IBM SPSS Statistics 24 -ohjelman ja Microsoft Excelin avulla.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena saatiin monipuolista ja tavoitteiden mukaista tietoa opiskelijoiden taloudesta. Tutkimus osoitti, että suurin osa korkeakouluopiskelijoista käytti opintososiaalisten etuuksien lisäksi hyödyksi muita tuki- ja tulomuotoja. Tämä ilmiö johtui joko välttämättömästä tarpeesta toimeentulon vuoksi tai opiskelijan halusta nostaa elintaso. Muita käytettyjä tuki- ja tulomuotoja olivat muun muassa ansiotyö ja vanhempien tai muiden sukulaisten taloudellinen tuki. Tutkimus osoitti, että hieman alle puolet vastaajista ei kokenut omaa taloudellista tilannettaan hyväksi. Opiskelijoiden kuukausittain käytettävissä olevat varat ja kuukausittaiset menot olivat keskimäärin tasapainossa. Tästä huolimatta yksi kolmasosa opiskelijoista koki, etteivät rahat ole riittäneet hyvin viimeisen kolmen kuukauden aikana. Tutkimus osoitti, että opiskelijat pärjäävät taloudellisesti opintojen aikana, jos heillä on mahdollisuus käyttää muita varoja opintososiaalisten etuuksien lisäksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Opintososiaalinen etuus, kuluttaminen, kulutuskäyttäytyminen, talous		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet) -		

Author(s) Katajala, Elina	Type of publication Bachelor's thesis	Date December 2018
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 55	Permission for web publication: x
Title of publication Sufficiency of university students' money		
Degree programme Business Administration		
Supervisor(s) Juntunen Hannu		
<p>Abstract</p> <p>The objective of the thesis was to examine the economic situation of university students and especially to focus on the sufficiency of student benefits. Support of university students has under public discussion at regular intervals and some major changes have been made in the previous year. The thesis aimed at getting the answers directly from university students about their financial situation.</p> <p>The research approach was the quantitative research method, and the target group was the Tourism and Service Business students at JAMK University of Applied Sciences. The use of the quantitative research tool was suitable for the research topic because the purpose was to gain a broad range of information and facts on the finances of university students. The research was executed as a survey with the Webropol 3.0. program. The results were analyzed using IBM SPSS Statistics and Microsoft Excel.</p> <p>The results offered versatile and relevant information on the students' finances. The study indicated that most of the students of higher education used other support and income forms in addition to the student benefits. This was explained either as the necessity of having a livelihood or the desire of the student to raise the living standards. The other forms of support and income included work, support from parents or other relatives. The survey proved that just under half of the respondents did not find their economic situation good. The monthly disposable resources of the students and the monthly expenditure were on average in balance. Nevertheless, one-third of the students felt that the amount of money had not been sufficient over the past three months. The research proved that students manage their finances well during the studies if they have the opportunity to use other funds to supplement the student social benefits.</p>		
Keywords/tags (subjects) Student benefit, consumption, consumer behavior, economy		
Miscellaneous (Confidential information) -		

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Opiskelijan talous	4
	2.1 Opiskelijan tuki- ja tulomuodot	4
	2.2 Kulutus.....	12
	2.3 Talouden tasapaino	16
3	Tutkimusasetelma	17
	3.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset.....	18
	3.2 Tutkimusmenetelmät	19
4	Tutkimustulokset.....	22
	4.1 Vastaajien taustatiedot	22
	4.2 Opiskelijoiden tulorakenne	25
	4.3 Opiskelijoiden kulutusrakenne	29
	4.4 Subjekttiivinen talous	33
5	Johtopäätökset	37
6	Pohdinta	39
	Lähteet.....	43
	Liitteet	48
	Liite 1. Saatekirje.....	48
	Liite 2. Kyselylomake.....	49

Taulukot

Taulukko 1. Opintorahan määrä (bruttona) korkeakouluopiskelijoille	7
Taulukko 2. Lainatakauksen määrä 1.8.2017 alkaen.....	8
Taulukko 3. Vastaajien ikäjakauma	23
Taulukko 4. Asumismuoto.....	23
Taulukko 5. Asumistilanne	24
Taulukko 6. Kuukausittaiset tulot.....	25
Taulukko 7. Ansiotyötä kuluneen lukukauden aikana?	26
Taulukko 8. Palkka ansiotyöstä	27
Taulukko 9. Opintolainaa	28
Taulukko 10. Kuukausittaiset menot.....	29
Taulukko 11. Asumiskustannukset	30
Taulukko 12. Ruokakustannukset.....	30
Taulukko 13. Juhlimiskustannukset.....	31
Taulukko 14. Matkakustannukset	32
Taulukko 15. Harrastuskustannukset	32
Taulukko 16. Muut säännölliset menot.....	33
Taulukko 17. Muiden opiskelijoiden tyytyväisyys tukiin	34
Taulukko 18. Taloudellinen tilanne	35
Taulukko 19. Säästökohteita	35
Taulukko 20. Muutoksia kulutustottumuksissa.....	36
Taulukko 21. Opintojen aloitusvuoden vaikutus ajatukseen omasta taloudellisesta tilanteesta	37

1 Johdanto

Suomalaiset korkeakouluopiskelijat ovat olleet oikeutettuja saamaan tukea opiskelun aikaiseen elämään jo vuodesta 1972 lähtien (Raivola, Zechner & Vehviläinen 2000, 13). Opintotukirakenne on kokenut muutoksia vuosien aikana useampaan otteeseen. Nykyisten säädösten mukaan korkeakouluopiskelijan on mahdollista saada opiskeluihin tukea kuukaudessa 1 235 euroa. Tämä summa sisältää myös valtiolle takaisin maksettavan opintolainan. (Mattila 2017, 270; Opiskelu 2017.)

Opiskelijoiden opintososiaalisten etujen määrästä ja mahdollisista leikkaamisista keskustellaan mediassa tasaisin väliajoin. Opiskelijat ovat usein tyytymättömiä tukien määrään. Erään tutkimuksen mukaan vain alle 40 prosenttia yliopisto-opiskelijoista ja 30 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista kokee taloudellisen tilanteensa hyväksi (Luukkonen 2017).

Suomessa köyhyys- eli pienituloisuusraja on noin 1 150 euroa kuukaudessa, se saadaan laskemalla 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien mediaanituloista (Pienituloisuus n.d.; Kotitalouksien tulot 2018). Toisin sanoen suomalaiset korkeakouluopiskelijat elävät köyhyysrajan alapuolella opintojensa aikana, jos heillä ei ole muita tulo-
muotoja opintososiaalisten etuuksien lisäksi. Ilman takaisinmaksettavaa lainaa opiskelijoiden tulot olisivat vain noin 585 euroa (Mattila 2017, 270).

Taloudellinen tilanne on suhteellista ja riippuvaista yksilön aiemmista tottumuksista. Osa ihmisistä on tottunut elämään yli 5 000 euron kuukausiansioilla, kun taas jollekin riittää hyvin 1 500 euron kuukausiansiot. Monissa muissa maissa opintotukijärjestelmä puuttuu kokonaan, opintotukien sijaan opiskelijoiden tulee maksaa kalliita luku-
kausimaksuja.

Suomessa kaikille korkeakouluopiskelijoille maksetaan lähes saman verran opintososiaalisia etuuksia sekä asumislisää asumistilanteen mukaan (Opiskelu 2017). Tällä tutkimuksella halutaan selvittää, kuinka paljon opiskelijat todellisuudessa saavat rahaa kuukausittain ja kuinka paljon heillä kuluu rahaa. Lisäksi halutaan selvittää opiskelijoiden kokemuksia omasta taloudellisesta tilanteestaan opintojen aikana.

Tutkimuksen ongelmaa pyritään selvittämään ja kyselytutkimuksen avulla löytämään mahdollisia vastauksia siihen. Tutkimus suoritetaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden sekä matkailu- ja ravitsemisalalan opiskelijoille.

Opiskelijat ovat tulevaisuuden tekijöitä. Jos opiskelijoiden asiat ovat huonosti opiske-
luajoista lähtien, se ei ainakaan paranna Suomen tulevaisuutta. On tärkeää tiedostaa, millaista opiskelijoiden elämä on ja näin ollen saada tietää mahdollisista taloudellisista epäkohdista. Tiedostamisen avulla epäkohtiin on mahdollista puuttua, jolloin opiskelijat voisivat paremmin ja Suomi saisi hyvinvoivia nuoria työkentille.

2 Opiskelijan talous

2.1 Opiskelijan tuki- ja tulomuodot

Opiskelijat eroavat muusta työikäisestä valtaväestöstä, koska heidän päätyönsä, opiskelu, ei tuo toimeentuloa. Toimeentulo on turvattu sen sijaan erilaisilla tuilla. (Berndtson 2004, 11.) Raivolan, Zechnerin ja Vehviläisen (2000, 16) mukaan opintotuki on toimeentuloturva, jonka tarkoituksena ei ole varmistaa hyvää ansiotasoa vaan taata minimitoimeentulo.

Opintotuen historia

Nykyinen opintotuki on saanut alkunsa vuonna 1972, kun uusi opintotukilaki astui voimaan. Ennen kyseistä lakiuudistusta opiskelijoilla oli mahdollista saada vain valtion takaamaa opintolainaa ja mahdollisia stipendejä. Opintoraha oli noin 15 prosenttia opintotuesta lainan kattaessa loput. Vuonna 1977 opintotuki uudistui jälleen, kun opintoraha jaettiin kahteen osaan: perusosaan ja asumislisään. Opintotukeen on tehty edellä mainittujen lisäksi lukuisia muutoksia, joista esimerkkeinä 1979 voimaan astunut korkeakouluopiskelijan ateriatuki ja opintolainan muuttuminen markkinaehtoiseksi vuonna 1992. (Raivola, Zechner & Vehviläinen 2000, 13–14.)

Vuonna 1998 opintotuen tulovalvonta muuttui niin sanottuun Tanskan malliin. Kyseisessä mallissa opiskelijan käyttämät opintotukikuukaudet määrittivät hänelle vapaan tulon rajan. (Raivola, Zechner & Vehviläinen 2000, 16.) Vuosina 2002–2013 tehtiin korotuksia opintotuen eri osiin, kuten lainan valtiontakaukseen, opintorahaan

sekä asumislisään ja opiskelijan omiin sekä vanhempien tulorajoihin (Opintotukijärjestelmän kehitys n.d.).

Opintotukeen tehtiin jälleen vuonna 2014 lukuisia muutoksia. Esimerkiksi opintotuki sidottiin 2014 kansaneläkeindeksiin, mikä nostaa opintotukea opiskelijan elinkustannusten noustessa. Muutoksen jälkeen opintolainan korkojen maksu opintojen aikana lopetettiin. Opintolainavähennys muutettiin opintolainahyvitykseksi vuonna 2014 tai myöhemmin aloittaneille opiskelijoille. Opintolainavähennys tarkoitti hyödyn saamista, kun vähensi osan opintolainasta verotuksessa. Opintolainahyvitys sen sijaan vähennetään suoraan opiskelijan opintolainasta tiettyjen vaatimusten puitteissa. (Opintotuki 2014.)

Opintotuki- ja asumistukilait muuttuivat 1.8.2017, mikä toi lukuisia muutoksia opiskelijoiden tukiin. Uudistuksen myötä opintotuen asumislisän maksaminen loppui ja opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin. Opintolainan määrää korotettiin kaikille opiskelijoille, mutta opintoraha laski entisestä 336,76 eurosta 250,28 euroon kuukaudessa. (Ajankohtaista henkilöasiakkaille 2017.)

Opintotuen tavoitteet

Raivola ja muut (2000) perustelevat opintotukea neljällä eri yhteiskunnallisella tavoitteella, joita ovat sosiaalipoliittinen, koulutuspoliittinen, psykologinen ja yhteiskuntapoliittinen tavoite. Sosiaalipoliittiseen tavoitteeseen päästään maksamalla opintotukea niille, joilla ei ole omia säännöllisiä tuloja. Kun taas opintojen ohessa työskenteleville opintotuki on tarkoitettu kulujen osittaiseksi korvaamiseksi. Keskeinen koulutuspoliittinen tavoite on koulutusvarannon kasvattaminen, koska koulutus on Raivolan ja muiden mukaan pääasiallinen instituutio yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Opintotuella voidaan vaikuttaa koulutuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen esimerkiksi pyrkimällä opintoaikojen lyhentämiseen, eri väestöryhmien koulutuserojen tasoittamiseen ja keskeyttämisten vähentämiseen. (Raivola, Zechner & Vehviläinen 2000, 10–11.)

Opintotuen psykologiset tavoitteet pyritään täyttämään tarjoamalla opintotukea, joka edesauttaa koulutushalukkuutta ja rakennettujen mahdollisuuksien hyödyntämistä. Opintotuki mahdollistaa nuorelle itsenäistymisen sekä taloudellisen riippumat-

tomuuden vanhemmistaan. Yhteiskuntapoliittinen tavoite pyrkii kaikin keinoin tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen. Opintotuelle halutaan tarjota mahdollisuus tasa-arvoiseen koulutusmahdollisuuteen sukupuolesta, iästä, asuinpaikasta tai varallisuudesta riippumatta. (Raivola, Zechner & Vehviläinen 2000, 11.)

Kela

Kansaneläkelaitos eli Kela on itsenäinen sosiaaliturvalaitos, joka toimii eduskunnan valvonnassa (Kela organisaationa 2018). Kelan päätarkoituksena on tarjota sosiaaliturva eri elämäntilanteessa Suomessa asuville ja monille ulkomailla asuville suomalaisille. Kelan hoitamiin sosiaaliturviin kuuluvat muun muassa opintotuki, asumistuki ja työttömän perusturva. Kelan toiminta-ajatuksena on turvata väestön toimeentulo, edistää terveyttä ja tukea itsenäistä selviytymistä. (Elämässä mukana – muutoksissa tukena 2018.)

Kela tarjoaa opiskelijoille rahallista tukea opintojen suorittamiseen. Opiskelijan on mahdollista saada opintotukea, yleistä asumislisää ja ateriatukea. Opintotuki sisältää opintorahan lisäksi valtion takaaman opintolainan. Opintotukea voi hakea yli 17-vuotias Suomessa tai ulkomailla asuva suomalainen opiskelija. Opintotukea voivat saada lukiolaiset, ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat ja korkeakoulussa opiskelevat. Opiskelun tulee olla päätoimista ja sen pitää kestää tauotta vähintään kaksi kuukautta. (Opiskelu 2017.)

Opintotuki

Opintotuesta säädetään erillisessä opintotukilaisissa. Lakia sovelletaan pääasiassa Suomen kansalaiseen, joka harjoittaa Suomessa joko oppivelvollisuuden jälkeisiä tai päätoimisia opintoja. Tämän lisäksi ehtona on, että opinnot kestävät yli kaksi kuukautta. (L 21.1.1994/65.)

Opintotuki koostuu opintorahasta, opintolainan valtioneuvoksesta ja joillekin opiskelijoille myönnettävästä asumislisästä. Opintotuki on yhteensä noin 900 euroa kuukaudessa. Opintotuki maksetaan kuukausittain. Opintotukea varten tulee opiskella 90 opintopistettä yhdeksän kuukauden aikana, joka on noin viisi opintopistettä kuukautta kohden. Opintotukea tulee hakea joka vuosi uudestaan Kelalta. (Opiskelu 2017.)

Opintorahaa voi saada yli 17-vuotias opiskelija (taulukko 1). Opintorahan suuruus nousee iän myötä mahdollisesti 20 ikävuoteen saakka. Iän lisäksi tuen suuruuteen

vaikuttavat asumismuoto, siviilisäätö ja tilanteesta riippuen vanhempien tulot. Korkeakouluopiskelijat saavat yleisimmin 250,28 euroa kuukaudessa opintorahaa. Opintoraha on veronalaista tukea. (Opiskelu 2017.)

Taulukko 1. Opintorahan määrä (bruttona) korkeakouluopiskelijoille (Opintoraha 2018)

Opiskelija	Opintorahan määrä, e/kk	Vaikuttavatko vanhemman tulot
Alaikäisen lapsen huoltaja	325,28	eivät vaikuta
Avioliitossa	250,28	eivät vaikuta
Itsenäisesti asuva 18 vuotta täyttänyt	250,28	eivät vaikuta
Itsenäisesti asuva 17-vuotias	101,74	voivat suurentaa tai pienentää: 0–203,48 e/kk
Vanhempiensa luona asuva 20 vuotta täyttänyt	81,39	voivat suurentaa: 81,39–183,13 e/kk
Vanhempiensa luona asuva 17–19-vuotias	38,66	voivat suurentaa tai pienentää: 0–97,67 e/kk

Yli 20-vuotiaan opintorahaa ei voi pienentää vanhempien tulot (taulukko 1). Sen sijaan itsenäisesti asuvan 17-vuotiaan opiskelijan opintorahaa voi vanhempien tulot pienentää. Vanhempien luona asuva yli 20-vuotias opiskelija saa kuukaudessa vain 81,39 euroa opintorahaa, mikä on huomattavasti vähemmän verrattaessa yksinasuvien tukiin. Mahdollisesti tukimäärä voi olla suurempi yli 20-vuotiaalla vanhempien luona asuvalla, jos vanhempien tuet ovat tarpeeksi alhaiset. (Opintoraha 2018.)

Alle 18-vuotiaan lapsen huoltajat saavat huoltajakorotusta opintorahaan vuoden 2018 alusta alkaen. Korotus on 75 euroa kuukaudessa riippumatta lasten lukumäärästä. Lapsen huoltaja tai molemmat huoltajat saavat huoltajakorotuksen riippumatta siitä, kenen luona lapsi asuu. Huoltajakorotuksen saa automaattisesti, jos opiskeli-

jalla on väestörekisterissä tieto huoltajuudesta. (Opintorahaan huoltajakorotus 1.1.2018 alkaen ja muita muutoksia opintotukeen 2017.)

Opintolaina

Opiskelija voi nostaa pankista opintolainaa ja hakea sille Kelalta valtioneuvoston takausta. Kela lupaa valtioneuvoston takauksella ottaa vastuun lainan maksamisesta takaisin, jos opiskelija ei sitä itse pysty maksamaan. Kela perii lainan myöhemmin opiskelijalta takaisin. Lainan takaus on voimassa ensimmäisen lainaerän nostamisesta 30 vuotta. Opiskelijan tulee neuvotella pankin kanssa lainanehdot, kuten korot ja lainan takaisinmaksu. Pankki päättää lopulta lainan myöntämisestä opiskelijalle. (Opiskelu 2017.) Opintolainan suuruudet vaihtelevat alla olevan taulukon 2 mukaan.

Taulukko 2. Lainatakauksen määrä 1.8.2017 alkaen (Opintolainan määrä 2018)

Opiskelija	e/kk
Alle 18-vuotias muu kuin korkeakouluopiskelija	300
18 vuotta täyttänyt muu kuin korkeakouluopiskelija	650
Korkeakouluopiskelija	650
Aikuiskoulutustukea saava (kotimaassa opiskeleva)	650
Ulkomailla opiskeleva	800

Opiskelija päättää itse, nostaako lainaa lainkaan, ja jos nostaa niin kuinka paljon kerralla. Sinä aikana, kun opiskelija saa opintotukea, opintolainan korot lisätään lainasummaan. Opintotuen loppumisen jälkeen opiskelija maksaa itse opintolainan korot. (Opiskelu 2017.)

Opintotuen asumislisää voi saada, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, vain ulkomailla opiskelevat suomalaiset. Vuoden 2017 elokuuhun saakka kaikki opiskelijat

olivat oikeutettuja hakemaan opintotuen asumislisää. Elokuun jälkeen opiskelijat siirtyivät yleisen asumislisän piiriin. (Opiskelu 2017.)

Ateriatuki

Korkeakouluopiskelijan on mahdollista ostaa opiskelijahintaisen aterian Kelan ateriatuen alla toimivissa ravintoloissa. Ateriatuki on tarkoitettu opiskelijoille, jotka suorittavat alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa, ylempää ammattikorkeakoulututkintoa tai korkeakoulussa opintotukeen oikeuttavaa ammatillista tai erikoistumiskoulutusohjelmaa. Myös Suomessa opiskelevat vaihtopilaat ovat oikeutettuja saamaan ateriatuen vaihto-opiskelujen ajaksi. (Ateriatuki 2017.)

Ateriatuen määrä on 1,94 euroa aterialta. Opiskelijaravintola vähentää tämän summan aterian hinnasta ja opiskelijalle jää maksettavaksi tuen verran vähemmän. Ateriatuki on mahdollista saada yhden kerran päivässä. Voimassa oleva opiskelijakortti oikeuttaa opiskelijahintaiseen ateriaan. Jos oppilaalla ei ole opiskelijakorttia, hän voi käyttää korkeakoulusta saamaansa Kelan ateriatukikorttia opiskelijahintaisen ruoan saamiseen. (Ateriatuki 2017.)

Yleinen asumistuki

Kela maksaa yleistä asumistukea pienituloisten asumiskustannusten kattamiseen. Asumistukea voi saada, jos tulot ovat pienet ja henkilö asuu Suomessa. Yleistä asumistukea voi saada vuokra-asuntoon, omakotitaloon, osakeasuntoon, asumisoikeusasuntoon ja osaomistusasuntoon. Lisäksi tukea voi saada muun muassa vuokra-asunnon vesi- ja lämmitysmaksuihin, omakotitalon hoitomenoihin ja asuntolainan korkoihin ja osakeasunnon vastikkeisiin. (Yleinen asumistuki 2018a.)

Asumistukea voi saada korkeintaan 80 % asumismenoista. Asukkaan tulee maksaa aina vähintään viidesosa asumismenoista. Tukea maksetaan kuitenkin enintään laissa sovittujen enimmäisasumismenojen mukaan. Enimmäisasumismenoihin vaikuttavat asunnon sijainti ja asunnossa asuvien aikuisten ja lasten lukumäärä. Kunnat on jaettu neljään ryhmään asumiskustannusten mukaan. Ensimmäiseen ryhmään kuuluu Helsinki, missä asuminen on kalleinta ja näin ollen siellä on mahdollista saada korkeinta asumistukea. Toiseen ryhmään kuuluvat Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Kolmanteen

ryhmään kuuluvat vielä pienemmät kaupungit ja niin edelleen. (Asunto ja asumismenot 2018.)

Ennen lopullisen asumistuen selviämistä asumismenoista vähennetään perusomavastuu. Sen suuruuteen vaikuttavat ruokakunnan kuukausittaiset bruttotulot sekä aikuisten ja lasten lukumäärä. Perusomavastuu on sitä suurempi, mitä suuremmat tulot ovat. Tuloihin lasketaan ansiotulot, pääomatulot ja useat sosiaalietuudet, kuten opintoraha ja työmarkkinatuki. Sen sijaan asumistuen suuruuteen eivät vaikuta esimerkiksi opintolaina tai toimeentulotuki. (Yleinen asumistuki 2018a.)

Opiskelijoille kuuluvat samat asumistuen ehdot kuin muillekin. Opintokuukaudet tai opintotuen enimmäisajat eivät vaikuta asumistuen myöntämispäätöksiin tai suuruuteen. Kela maksaa asumistuen koko ruokakunnalle yhteisesti. (Yleinen asumistuki 2018b.)

Ansiotulo

Opiskelijan ansio- ja pääomatulot vaikuttavat opintotukikuukausien määrään (Opiskelu 2017). Ansiotuloa ovat kaikki tulo lukuun ottamatta pääomatuloa. Pääomatulolla tarkoitetaan varallisuuden kerryttämää tuloa. Ansiotulo käsittää yleisesti työsuhteen perusteella saadun palkan, siihen rinnastettavan tulon sekä eläkkeen. Myös jotkin etuudet ja korvaukset lasketaan ansiotuloksi, kuten työttömyyspäiväraha tai tapaturmavakuutuksen päiväraha. (Ansiotulojen verotus 2015.)

Kela tarkastaa vuosittaiset veronalaiset bruttotulot, apurahat sekä ulkomailta saadut tulot. Vuositulorajaan vaikuttavat nostettujen opintotukikuukausien määrä. Tulon ansainta-ajankohdalla ei ole merkitystä, vuosituloraja käsittää koko vuoden tulot yhteensä. Vuositulorajan mukaan tuloja voi ansaita 667 euroa jokaista tukikuukautta kohden ja 1 990 euroa jokaista tuetonta kuukautta kohden. Tämän mukaan normaallilla yhdeksän kuukauden opintotukikuukausilla saa ansaita vuodessa 11 973 euroa. Jos opiskelija nostaa opintotukea vain viideltä kuukaudelta, hänen vuosituloraja on 17 265 euroa. (Opiskelijan omat tulot 2018.)

Tukikuukaudella tarkoitetaan kuukautta, jolloin opiskelija on saanut opintotukea. Opintotuen vuositulorajaan eivät vaikuta yleinen asumistuki tai nostettu opintolaina. Opintotukikuukausia on mahdollista peruuttaa esimerkiksi tulojen vuoksi. Jos vuosi-

tuloraja ylittyy, täytyy opiskelijan maksaa saamiaan opintotukia takaisin. (Opiskelijan omat tulot 2018.)

Vanhempien tuki

Nordean teettämän tutkimuksen mukaan noin joka kolmas opiskelija saa vanhemmiltaan taloudellista tukea opiskelujensa aikana. Tuki on keskimäärin 150 euroa kuukaudessa. Vanhempien tuen huomataan olevan yleisempää nuoremmilla ikäluokilla. Kuitenkin 26–29-vuotiaista opiskelijoista joka kuudes saa vanhemmiltaan taloudellista tukea keskimäärin 100 euroa kuukaudessa. Yleisimmin vanhemmat avustavat asumiskustannusten kattamisessa. (Nordean nuorisotutkimus 2017.)

Kuten edellä käsiteltiin, todella moni opiskelija saa taloudellista tukea vanhemmilta. Usein vanhempien tuki koetaan taloudellisena turvana. Nuori voi kääntyä vanhempien puoleen, kun taloudellinen tilanne näyttää huonolta. Vanhempien tuoma taloudellinen turva vähentää stressiä rahan ympärillä, joten nuori ei välttämättä koe tarvetta ”tsempata” rahan säästämisen kanssa. (Lehtinen & Kapanen 2005, 116–117.) Opiskelijat, jotka eivät tätä tukea saa, joutuvat eri lailla ajattelemaan rahankäyttöä. Kun opiskelijan tililtä loppuvat rahat, ne todella loppuvat, eikä ole mahdollista siinä tilanteessa ottaa yhteyttä vanhempiin ja pyytää rahallista apua.

Kulutusluotto

Kulutusluotto on laina, maksulykkäys tai muu vastaava taloudellinen järjestely. Luotonantaja myöntää kulutusluoton sananmukaisesta asiakkaalle kuluttamista varten. Kulutusluotot ovat yleensä vakuudellisia tai vakuudettomia lainoja. Lainojen suuruuden ovat vain muutama tuhansia euroja. Pankit ja muut rahoitusyritykset myöntävät kulutusluottoja. Luoton kesto on yleensä alle viisi vuotta. (Mikä on kulutusluotto? N.d.) Kulutusluottomuotoja ovat pankista saatavan kulutusluoton lisäksi luotollinen pankkitili, kaupan tililuotto, pikavippi ja osamaksuluotto (Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2017, 21).

Finanssialan tekemän tutkimuksen mukaan suomalaisista joka neljännellä on jotain kulutusluottoa. 20 prosentilla on pankin myöntämää kulutusluottoa. Eniten kulutusluottoja on 35–54-vuotiailla ja vähiten alle 25-vuotiailla ja yli 65-vuotiailla. tutkimuksen (Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2017, 20–21.) Suurin osa alle 25-

vuotiaista on opiskelijoita, joten he luultavimmin hyödyntävät ensisijaisesti opintolainaa ennen kulutusluottoa.

Lehtisen ja Kapasen (2005) tekemän tutkimuksen mukaan nuoret suhtautuvat kulutusluottoihin melko kielteisesti. Luottoa on helppo saada, mutta takaisinmaksussa ilmenee usein ongelmia. Usein luottoihin sisältyvät korkeat korot, jotka vaikeuttavat ennestään takaisinmaksua. (Lehtinen & Kapanen 2005, 116–117.) Nuoret nostavat yleensä kulutusluottoa paremman elämäntyylin ylläpitämiseksi, sijoittamiseen tai välttämättömien menojen kattamiseksi. Yleensä opintotuki ja -laina riittävät välttämättömiin menoihin, kuten ruokaan ja vuokraan. Ennen opiskeluaikaa nuori on mahdollisesti tottunut taloudellisesti parempaan elämään, minkä vuoksi nuori saattaa kokea luoton helpoksi rahalähteeksi taloudellisen tasapainon saavuttamiseksi. (Lehtinen & Leskinen 2005, 94, 96–97.)

2.2 Kulutus

Enbusken (2014) mukaan raha ei ole ihmisten tärkein arvo, vaan oikeudenmukaisuus. Rahan sijaan ihmisillä on tarve olla rakastettu ja kuulua johonkin ryhmään. Tämän vuoksi nykyajan modernit ihmiset kuluttavat. Kuluttaminen on lähes ainoa keino ihmisille näyttää, keitä he oikein ovat. (Enbuske 2014, 12.)

Kulutus on tavaroiden, palveluiden ja kokemusten hankkimista, käyttämistä ja hävittämistä. Usein ajatellaan kulutuksen olevan vain hankintaa ja ostamista, vaikka kulutukseen kuuluvat myös siihen liittyvät toiminnot ja käytännöt. (Raijas 2016b.) Suomessa ja muualla maailmassa ilmenee ylikuluttamista, joka tarkoittaa suurempaa kuluttamista kuin maapallon rajat kestävät (Ylikulutus 2017). YK:n jäsenmaat sopivat vuonna 2015 kestävän kehityksen tavoiteohjelmasta, jonka virallinen nimi on Agenda2030. Ohjelmalla pyritään köyhyyden poistamiseen ja kestävään kehitykseen, jossa otetaan huomioon tasavertaisesti ympäristö, talous ja ihminen. Yksi kestävän kehityksen 17 tavoitteesta on varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys. (Agenda2030 n.d.)

Kulutuskäyttäytyminen

Suomalaisten kulutusmenot ovat kasvaneet yli 40 prosenttia viimeisen kymmenen vuoden aikana (Kotitalouksien kulutus 2018a). Viimeisen 30 vuoden aikana suoma-

laisten suurituloisimman ja pienituloisimman viidenneksen kulutusmenojen väliset erot ovat kasvaneet. Ajanjakson aikana ylin tuloviidennes lisäsi 54 prosenttia kulutustaan, kun pienituloisimmat kuluttivat vain 24 prosenttia enemmän. Vuonna 2016 suurituloisimmat kuluttivat kaksi ja puolikertaa enemmän kuin pienituloiset. (Kotitalouksien kulutus 2018b.)

Kuluttajan käyttäytymiseen vaikuttavat kulttuuriset, sosiaaliset, persoonalliset ja psykologiset tekijät. Erilaiset alakulttuurit ja sosiaaliluokat ovat osa kulttuuria. Kulttuuri, missä ihminen on kasvanut, muovaa esimerkiksi ihmisen arvoja ja asenteita. Eri alakulttuurit jakavat arvomaailmat keskenään, jotka vaikuttavat vahvasti ihmisen käyttäytymiseen ja sitä kautta myös ostokäyttäytymiseen. (Amstrong & Kotler 2009, 163–165.) Rullalautailija tai marjastajat voidaan laskea erilaisiksi alakulttuureiksi. Rullalautailijoiden tietynlainen imago ohjaa heidän kulutuskäyttäytymistään.

Kuluttajan käyttäytymiseen vaikuttavat sosiaaliset tekijät, joista merkittävämpänä voidaan pitää omaa perhettä. Tietyt roolit ja odotukset perheen tai muun sosiaalisen verkoston sisällä vaikuttavat yksilön käyttäytymiseen. (Amstrong & Kotler 2009, 167, 171.) Perheen isän rooli tekniikkalaitteiden ostajana ohjaa hänen käyttäytymistään myös siihen suuntaan.

Yksilötekijät, joihin kuuluvat demograafiset tekijät, persoonallisuus ja elämäntyyli, ovat väistämättä vaikuttamassa kulutuskäyttäytymiseen (Amstrong & Kotler 2009, 167, 172). Esimerkiksi opiskelijan on tyydyttävä usein halvempiin tuotteisiin taloudellisen tilanteen vuoksi tai vegaanin ei odoteta ostavan epäeettisiä tuotteita. Vaikka ihminen tulisi samasta kulttuurista, sosiaaliluokasta ja ammattiryhmästä, hänellä saattaa olla omanlainen elämäntyyli, joka lopulta vaikuttaa vahvimpana tekijänä kulutuskäyttäytymiseen (Amstrong & Kotler 2009, 173). Nykyään juuri ekologinen elämäntapa on pinnalla vaikuttamassa kuluttamiseen tehokkaammin kuin monet muut tekijät.

Psykologiset tekijät vaikuttavat myös kuluttajan käyttäytymiseen. Motiivit ovat osa psykologisia tekijöitä, ne saavat aikaan tarpeen ja ihmisen käyttäytymisen. Jos kuluttaja ei tunne tarpeeksi suurta ostomotivaatiota, hän ei koe tarvitsevansa tuotetta ja jättää sen ostamatta. Abraham Maslow'n kehittämä tarvehierarkia kuvaa eri tekijöiden vaikutusta kulutuskäyttäytymiseen. Teorian mukaan ihmisen on tyydytettävä

hierarkkisesti ensin perustarpeet ja porras kerrallaan siirryttävä kohti korkeimpia tarpeita. Maslow'n mukaan ihmisen tarpeet alhaalta ylimpään ovat fysiologiset, turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja rakkauden, arvonannon ja itsensä toteuttamisen tarpeet. (Amstrong & Kotler 2009, 174–175.)

Halon ja Hytösen (2014, 467) mukaan ”kuluttajat voivat saada tartunnan muiden kuluttajien valinnoista”. Taloustieteilijän näkökulmasta tämä ilmiö johtuu mahdollisesti läheisten valintojen kautta tulevasta lisäinformaatiosta, joka vaikuttaa ostopäätökseen positiivisesti. Kuitenkin aivotutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että kuluttajat valitsevat samoja tuotteita kuin läheiset, koska helpointa on olla samanlainen. (Halko & Hytönen 2014, 474.) Kuluttajan valintoihin vaikuttaa voimakkaasti sosiaalinen päätöksentekoympäristö (Halko & Hytönen 2014, 466).

Sosiaaliset normit, eli yleiset käyttäytymistavat tietyissä tilanteissa, vaikuttavat kuluttajan huomaamatta hänen käyttökseen. Kuluttaja pykivät valinnoillaan joko yhdenmukaisuuteen (konformismi) tai erilaisuuteen (antikonformismi). Valinnoillaan kuluttajan on mahdollista viestittää ”halua kuulua johonkin ryhmään tai omaa asemaa yhteisössä”. (Halko & Hytönen 2014, 470.) Ihmisille kuluttaminen on tapa vahvistaa omaa sosiaalista asemaa. Kuitenkin huomataan, että taantuman aikana kaikkien budjettien ollessa pienempiä, yksilö voi kokea sosiaalisen asemansa pysyvän ennallaan alemmasta kulutuksesta huolimatta, koska taantuman aikana kaikki kuluttavat vähemmän (Kamakura & Du 2012, 245).

Kuluttajan kysyntäkäyttäytyminen voidaan jakaa kolmeen eri tasoon. Ensimmäisellä tasolla kuluttaja tekee päätöksen kuluttaako vai säästääkö rahaa. Toisessa vaiheessa kuluttaja tekee valinnan erilaisten kulutusmenoryhmien välillä. Näitä ryhmiä voi olla esimerkiksi ravinto-ostokset, vaateostokset tai liikennepalvelut. Viimeisessä vaiheessa ryhmät voidaan jakaa vielä pienempiin ryhmiin. Esimerkiksi liikennepalvelut voidaan jakaa pienempiin ryhmiin, kuten bussi-, juna- ja taksimatkat. Näiden väliltä kuluttaja tekee lopullisen kulutuspäätöksen. (Riihelä & Sullström 2006, 23–24.)

Elintaso

Elintasolla kuvataan yksityisen ihmisen tai jonkin tietyn joukon tarpeiden tyydyttämisen tasoa, jota arvioitaessa otetaan yleensä huomioon erilaisia kulutuksen muotoja, kuten ravinto, vaatetus ja asuminen. Elintasoa voidaan määritellä myös aineellisen

elämisen tasona. Toisin sanoen tutkitaan ihmisten saatavilla olevia tavaroiden ja palvelujen määrää ja laatua. (Elintaso n.d.) Elintaso on mitattu yleensä bruttokansantuotteella. Vaikka on huomattu, ettei bruttokansantuote kuvaa todellista taloudellista hyvinvointia, vaan se kuvaa pikemminkin toteutunutta tuotantoa tai tuotannossa syntyneitä arvonlisäyksiä. Nettokansantuote on parempi elintason mittari, koska siinä bruttokansantuotteesta on vähennetty entisen tuotantokyvyn ylläpitäminen. (Elintaso voidaan kuvata useilla mittareilla 2011.)

Suomen elintaso on kasvanut 22-kertaiseksi viimeisen 150 vuoden aikana, kun tilannetta tarkastellaan pelkästään bruttokansantuotteen perusteella. Tähän elintason kasvuun on vaikuttanut Suomen tuottavuuden kasvu. (Elintaso on tullut tuottavuudesta 2005.) Social Progress Imperative -järjestön tekemän tutkimuksen mukaan Suomen elintaso on maailman toiseksi paras. Tutkimuksessa on huomioitu maan bruttokansantuotteen lisäksi muun muassa koulutuksen taso, odotettavissa oleva elinikä, kansalaisten yleiset oikeudet ja valinnanvapaus. (Social Progress Index 2017.)

Raijaksen (2014, 477) mukaan ”kulutuksen kasvu kertoo elintason paranemisesta ja hyvinvoinnin kohoamisesta”. Elintason kohoamisesta kertoo myös muutos kotitalouksien kulutuksen rakenteissa. Nykyään välttämättömyyskulutuksen osuus on laskenut ja puolestaan vaillinaisen kulutuksen osuus noussut. (Raijas 2014, 477.) Tätä vahvistaa niin sanottu Engelin laki, jonka mukaan tulojen kasvaessa kotitalouden ruokaan käyttämän rahan suhteellinen osuus kokonaiskulutuksesta pienenee (Ilmonen 2007, 128). Elintason noustua ruokailu kodin ulkopuolella on yleistynyt (Varjonen & Peltoniemi 2012, 18) sekä vapaa-ajanviettoon liittyvä kulutus on kasvanut huomattavasti (Ahlqvist 2015).

Suomessa köyhyys on suhteellinen käsite, koska käytännössä kaikilla pitäisi olla mahdollisuus asuntoon ja jonkinlaiseen toimeentulotukeen (Oksanen n.d.). Suomen perustuslaissa (L 11.6.1999/731) luvataan jokaiselle perustoimeentulo ja huolenpito. Köyhyys voidaan jakaa suhteelliseen ja absoluuttiseen köyhyyteen. Absoluuttisesti köyhällä tarkoitetaan tilannetta, kun ravinto, vaatetus ja asuminen ovat puutteellisia. Absoluuttista köyhyyttä ilmenee eniten kehitysmaissa. Suhteellinen köyhyys tarkoittaa puolestaan huonompaa taloudellista tilannetta verrattuna valtaväestön keskimääräiseen elintasaan tai elintapaan. (Moisio 2006, 639.) Suomalaisista noin 12 prosenttia elää suhteellisen köyhyysrajan alapuolella (Moisio 2016).

2.3 Talouden tasapaino

Korkeakoulun aloittaessa nuori ottaa mahdollisesti ensimmäistä kertaa kokonaan vastuun omasta taloudesta. Ennen opintoja nuori on useimmiten asunut kotona ja käynyt palkkatyössä. Kotona asuessa vanhemmat ovat luultavasti tukeneet taloudellisesti. Ansiopalkan ja vanhempien tuen avulla nuoren taloudellinen tilanne on luultavasti ollut ennen korkeakouluarkea tasapainossa. Omaan asuntoon muuttaminen heikentää väistämättä toimeentuloa. (Lavikainen 2012, 60.)

Taloudellinen tasapaino

Tasapainoon sisältyy vertailuasetelma, se kuvaa tasapainoa kahden tekijän välillä. Tasapaino syntyy, kun kahta tekijää on yhtä paljon ja ne ovat tasan. Jotta voidaan kertoa tekijöiden olevan tasapainossa, on tiedettävä, paljonko kyseisiä tekijöitä on. (Sinervo 2011,23, 32.) Taloudellinen tasapaino syntyy, kun menot ja tulot ovat yhtä suuret (Business Dictionary n.d.)

Taloudellista tasapainoa voidaan kutsua myös taloudelliseksi hyvinvoinniksi, sen oletetaan vaikuttavan huomattavasti ihmisen kokonaishyvintöintiin. Taloudelliseen hyvinvointiin vaikuttavat Raijaksen (2016a) mukaan taloudellisten resurssien ja toimeentulon lisäksi myös tietämys talousasioista sekä taito hoitaa omaa taloutta. (Raijas 2016a.) Vilenuksen (2008) mukaan raha- ja talousvaikeudet tuovat usein mukanaan myös muita vaikeuksia (Vilenius 2008, 104).

Tilastokeskuksen (2015) teettämän tutkimuksen mukaan toimeentulolla ja koetulla hyvinvoinnilla on huomattava yhteys. Hyvin toimeentulevat ovat keskimääräisesti elämään tyytyväisempiä ja vastaavasti heikommin toimeentulevat ovat keskimäärin heikommin tyytyväisiä. Tutkimuksen mukaan tulojen riittävyys on merkityksellisempää kuin tulojen suuruus. (Honkkila 2015.)

Easterlinin paradoksin mukaan parempituloiset ovat keskimääräisesti onnellisempia kuin pienempituloiset, mutta yhteiskunnan korkea taloudellinen elintaso tai kansantalouden nousu eivät lisää onnellisuutta kansalaisissa. Stevenson ja Wolfffers (2008) kuitenkin kyseenalaistavat niin sanotun Easterlinin paradoksin olemassa olon. Heidän mukaansa parempituloiset ihmiset ovat onnellisempia ja yhteiskunnan korkea elinta-

so myös heijastuu positiivisesti onnellisuuden lisääntymiseen. (Stevenson & Wolfers 2008,1, 8–9).

Taloudellinen osaaminen

Taloudellinen osaaminen rakentuu henkilökohtaisesta tiedosta ja taidosta ja resursien käytöstä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Raha on oleellinen osa taloudellista osaamista, täytyy hallita, mihin ja kuinka paljon sitä on mahdollista käyttää ja kuinka sen käyttöä voi suunnitella. (Luukkanen & Raijas 2012, 22.) Taloudelliset taidot ja pätevyys perustuvat taloudelliseen tietämykseen ja ymmärrykseen, jotka puolestaan vaikuttavat kuluttajan asenteisiin rahan käyttöä ja säästämistä kohtaan. Taloudellisella taidolla viitataan ymmärrykseen, osaamiseen ja vastuulliseen käyttäytymiseen raha-asioissa. Erään toisen näkemyksen mukaan taloudellista osaamista on, kun henkilöllä on kyky kerätä, arvioida ja ymmärtää taloudellisissa päätöksenteoissa tarvittavia tietoja. Toisaalta taloudellista osaamista on huolehtiminen budjetista, rahan sijoittaminen tulevaa käyttöä varten. (Leskinen & Raijas 2006, 13-14.) Taloudellinen osaaminen on elinikäistä oppimista, ikinä ei voi osata rahankäyttöä täydellisesti (Luukkanen & Raijas 2012, 24).

Kuluttajan taloudellista kykyä voidaan tarkastella sekä objektiivisesta että subjektiivisesta näkökulmasta. Objektiiviseen näkökulmaan vaikuttavat kuluttajan varat, velat, säästöt ja sijoitukset. Subjektiiviselta kannalta tarkasteltuna taloudellinen kyky määrytyy kuluttajan omasta käsityksestä, kuinka hyvin hän hoitaa taloutensa. Usein kuluttajalla on tietämätön subjektiivisista kyvyistään, vaikka ne ohjaavat kuluttajan talouteen liittyviä valintoja. Taloudellinen kyky on erittäin suhteellinen käsitys, joka vaihtelee kulttuurien ja ajanjaksojen välillä. Tästä johtuen on mahdotonta määritellä, millainen taloudellinen kyky on riittävä ja mikä vastaavasti ei ole. (Leskinen & Raijas 2006, 17, 20.) Tutkimuksissa pyritäänkin usein kysymään kuluttajan omaa tuntemusta omasta taloudellisesta kyvystä ja tilanteesta. Vastausvaihtoehtojen väliltä kuluttaja valitsee omaa tilannetta parhaiten kuvaavan vaihtoehdon. Absoluuttista totuutta tilanteesta ei kukaan voi tai osaa kertoa.

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa perehdytään tutkimuksen eri osiin. Tutkimusongelma ja -kysymykset ovat pohjana koko työlle. Tutkimusmenetelmien avulla pyritään selvittämään ratkai-

suja tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin. Luvun lopussa perehdytään keinoihin, joilla tutkimuksen luotettavuutta voidaan analysoida.

Työn tarkoituksena on selvittää, millä tavoin korkeakouluopiskelija rahoittaa opintonsa ja kuinka hyvin talous on tasapainossa opintojen aikana. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, mihin Kelan tarjoamat opintososiaaliset etuudet riittävät ja millä muilla keinoilla opiskelija pyrkii pärjäämään taloudellisesti. Opinnäytetyön aihe on erittäin ajankohtainen, koska opintotukirakenne on muuttunut paljon viime vuosien aikana. Opinnäytetyön aihe on lisäksi hyvin käytännönläheinen ja arkipäiväinen.

3.1 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkimusongelma on koko tutkimuksen lähtökohta, koska tutkimuksen tavoitteena on saada vastaus ongelmaan (Kananen 2011, 21). Tämän opinnäytetyön tutkimusongelma on:

Korkeakouluopiskelijan tukien riittävyys ja taloudellinen tasapaino

Tutkimusongelma pohjautuu yleiseen keskusteluun opiskelijoiden toimeentulosta ja siitä, että tukimääriä on laskettu ja Toivosen (2018) mukaan opiskelijat elävät köyhyyssrajan alapuolella (Toivonen 2018). Tutkimuksella pyritään selvittämään Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden ja matkailu- ja ravitsemisalalan opiskelijoiden taloudellista tilannetta.

Tutkimusongelman ratkaisemiseksi ongelmasta johdetaan tutkimuskysymykset, jotka auttavat ongelman ratkaisemisessa. Tutkimuskysymyksistä vastaavasti johdetaan kysymykset kyselylomakkeeseen. Tämän ketjun avulla saadaan lopulta vastaus alkuperäiseen tutkimusongelmaan. Tutkimuskysymyksen muoto on syytä miettiä tarkkaan, koska vastaukset saadaan kysymyksen pohjalta. (Kananen 2011, 26.)

Työn tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

Riittävätkö opintososiaaliset etuudet opiskelijan toimeentuloon?

Millaisia muita tukia tai tulolähteitä opiskelija tarvitsee opintojen aikana?

Onko korkeakouluopiskelijan talous tasapainossa?

Näillä kolmella tutkimuskysymyksellä pyritään saamaan kattava vastaus tutkimusongelmaan. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyritään selvittämään, kuinka

hyvin opintososiaaliset edut kattavat opiskelijan kulut. Ovatko esimerkiksi opiskelijan pakolliset menot suuremmat kuin opiskelijan saamat tuet yhteensä. Lisäksi selvitetään, onko opiskelija joutunut tai halunnut nostaa opintolainaa. Toisella tutkimuskysymyksellä halutaan selvittää opiskelijan muita mahdollisia tulolähteitä opiskeluaikana, onko opiskelijalla tarvetta nostaa pikavippiä tai saako hän taloudellista tukea vanhemmilta. Viimeisen kysymyksen avulla selvitetään yleisesti opiskelijan talouden tilanne, ovatko menot ja tulot tasapainossa ja missä ovat niin sanotut epäkohdat taloudessa. Taloudellisten faktatietojen lisäksi tullaan selvittämään opiskelijan omaa näkemystä talouden tilanteesta ja mielipidettä tukien riittävydestä.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Työn tutkimusote on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusmenetelmä. Kvantitatiivinen tutkimus sopii aiheeseen, josta on ennestään tutkimustietoa. On hyvä tiedostaa ennakkoon, mitkä asiat vaikuttavat tutkittavaan ilmiöön. Kvantitatiivisella tutkimuksella mitataan eri muuttujia ja verrataan mitattujen tekijöiden vuorovaikutusta toisiinsa. Tämän vuoksi mitattavat asiat eli vaikuttavat tekijät tulee tietää ennen tutkimuksen aloittamista. (Kananen 2011, 12.)

Määrällinen tutkimusmenetelmä sopii hyvin opiskelijoiden toimeentulon mittaamiseen. Voidaan suoraan määritellä asiat, mistä opiskelijoiden tulot ja menot koostuvat. Tutkimuksen avulla mitataan tuloihin ja menoihin vaikuttavia tekijöitä ja kuinka paljon ne ovat suhteessa toisiinsa. Tämän lisäksi tullaan mittaamaan opiskelijoiden näkemystä omasta taloudellisesta tilanteesta ja tyytyväisyyttä opintososiaalisiin etuuksiin.

Aineiston keruu- ja analysointimenetelmät

Tutkimusaineisto kerätään survey-tyyppisenä sähköpostikyselynä. Kysely lähetetään kaikille Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden sekä matkailu- ja ravitsemisalan opiskelijoilla, jotka ovat antaneet luvan sähköpostin luovuttamiseen.

Tutkimus toteutetaan otantamenetelmällä, koska tutkittava perusjoukko on hyvin suuri. ”Otos on edustava pienoiskuva perusjoukosta” (Heikkilä 2008, 33). Hyvään otoskokoon vaikuttavat muun muassa perusjoukon heterogeenisuus ja tulosten yksityiskohtaisuus (Heikkilä 2008, 42). Tutkimuksen perusjoukko on Suomessa kokopäi-

väisesti opiskelevat ammattikorkeakoululaiset, josta valittiin otokseksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden sekä matkailu- ja ravitsemisalalan opiskelijat, jotka ovat antaneet luvan sähköpostin luovuttamiseen. Otoksen koko on 467 oppilasta. Eri ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden voidaan katsoa olevan homogeenistä joukkoa. Ammattikorkeakoulujen sisällä, opiskelijoiden kesken, on toki paljon eroavaisuuksia. Eri ammattiryhmien kesken saattaa löytyä paljon eroavaisuuksia, mutta tässä tutkimuksessa keskitytään liiketalouden opiskelijoiden talouteen.

Kyselylomake muodostuu neljästä eri kokonaisuudesta: perustiedot, tulot, kulutus ja talouden tasapaino. Lomakkeen kysymykset pyritään muotoilemaan mahdollisimman yksinkertaisiksi ja yksiselitteisiksi. Kysymykset pohjautuvat tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin sekä teoriasta nousseisiin aiheisiin. Kysely luodaan Webropolin tarjoamalla ohjelmalla. Kysymykset ovat suljettuja eli strukturoituja monivalintakysymyksiä ja dikotomisias kysymyksiä. Monivalintakysymyksissä vastaajalla on valittavana useita vaihtoehtoja, kun dikotomisissa kysymyksissä vaihtoehtoja on vain kaksi (Heikkilä 2008, 51). Suljetuilla kysymyksillä saadaan tarkkoja vastauksia haluttuihin asioihin ja voidaan torjua tietyt virheet (Heikkilä 2008, 51). Osassa kysymyksistä käytetään Likertin asteikkoa, jossa vastausvaihtoehtona on 5-portainen asteikko. Asteikon toinen ääripää on *täysin samaa mieltä* ja toinen ääripää on *täysin eri mieltä*.

Tutkimusaineisto kerätään kahden viikon aikana huhtikuun 2018 lopussa. Saatuja tutkimustuloksia tullaan analysoimaan Webropol 3.0 -ohjelmiston Professional Statistics -työkalun ja IBM SPSS Statistics 24 -ohjelman avulla. Tuloksia tullaan analysoimaan vastauksista muotoiltujen taulukoiden avulla. Analysoimisessa vastausten prosenttiosuudet ovat keskeisessä roolissa. Keskiarvoa, keskihajontaa ja mediaania ei tulla juuri käyttämään analysoimisessa, koska suurin osa kyselyn vastausvaihtoehtoista on Likertin asteikon muodossa.

Ristiintaulukoinnin avulla pyritään löytämään mahdollisia muuttujien välisiä yhteyksiä, millä tavalla ne vaikuttavat toisiinsa (Heikkilä 2008, 210). Chi²-testin avulla voidaan tutkia tutkimustulosten tilastollista merkitsevyyttä. Sen avulla voidaan varmistaa, etteivät tulokset johdu sattumasta, vaan tilastollisesta erosta. Chi²-testillä tarkastellaan ryhmien välisiä eroja sekä tulosten jakaumia. Onnistumiskriteereinä Chi²-testille ovat, että vastaaja voi valita vastausvaihtoehtoista vain yhden sekä alle 25% soluista voi sisältää alle viisi havaintoyksikköä. (Saunders, Lewis & Thornhill 2009,

450.) Chi²-testissä tulosten merkitsevyyttä tarkastellaan saadusta p:n arvosta. Tulokset eivät ole merkityksellisiä, jos p:n arvo on yli 0,05. Tulokset tilastollisesti ovat sitä merkityksellisempiä, mitä lähempänä p:n arvo on nollaa. (Kananen 2011, 112–113.)

Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen voidaan sanoa onnistuneen, jos sen avulla on saatu luotettavia vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimus täytyy aina tehdä puolueettomasti ja rehellisesti ilman, että siitä on haittaa vastaajille. Hyvän tutkimuksen perusvaatimukseen kuuluvat korkea validiteetti ja reliabiliteetti. Näiden lisäksi tutkimus on tärkeä tehdä objektiivisesta näkökulmasta, ja tutkimustulokset tulee esittää avoimen rehellisesti. (Heikkilä 2008, 29–30.)

Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta ja tulosten tarkkuutta. Tutkimus ei saa tuottaa sattumanvaraisia tuloksia. Sisäistä reliabiliteettia voidaan selvittää mittaamalla samaa tilastoyksikköä useampaan kertaan. Mittaustulosten tulisi olla samat, jolloin mittaus voidaan todeta reliaabeliksi. Tutkimuksen ulkoista reliabiliteettia voidaan tarkastella suorittamalla tutkimuksen mittaukset muissa tutkimuksissa ja tilanteissa. Reliabiliteetti ei ole riippuvainen tutkimuksen validiteetista, mutta validiteetti sen sijaan alenee huonosta reliabiliteetista. (Heikkilä 2008, 30, 187.)

Tämän opinnäytetyön reliabiliteettia pyritään nostamaan isolla ja edustavalla tutkimusjoukolla, jonka kyselyn vastausprosentti on korkea. Lisäksi tullaan kiinnittämään huomiota kyselylomakkeen kysymyksiin, jotta ne mittaavat oikeita asioita koko tutkimusongelman kannalta. Kyselylomaketta tullaan testaamaan pienellä joukolla ennakkoon, ja tällä toimenpiteellä saadaan selville mahdolliset virheet, jotka saattaisivat vaikuttaa myös tulosten luotettavuuteen. Reliabiliteettia voi heikentää vastaajien muistamattomuus esimerkiksi menojen tai tulojen suuruuksista. Tästä johtuvia sattunnaisvirheitä on vaikea tiedostaa vastausten joukosta.

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä, se kuvaa, kuinka hyvin tutkimuksen mittaukset ovat toteutuneet suhteessa suunniteltuun. Kysely- ja haastattelututkimuksissa tarkastellaan kysymysten onnistumista tutkimusongelmaan löytyneiden vastausten perusteella. Sisäinen validiteetti määräytyy sen mukaan, miten hyvin mittaukset vastaavat tutkimuksen teorian käsitteitä. Ulkoista validiteettia tarkastellaan sen sijaan muiden tutkijoiden tekemien tutkimustulosten perusteella, kuinka saman-

laisia tuloksia he ovat saaneet kyseisestä aiheesta. Tutkimuksen validiteetilla pyritään välttämään systemaattisen virheen ilmenemistä. Systemaattinen virhe vaikuttaa koko aineistoon vääristäen tuloksia. Survey-tutkimuksissa systemaattinen virhe saattaa syntyä valehtelun tai muistamattomuuden seurauksena. (Heikkilä 2008, 29, 186.)

Validiteettia on vaikea parantaa jälkikäteen, sen vuoksi tutkimuksen tiedonkeruu täytyy suunnitella ja tehdä huolellisesti (Heikkilä 2008, 30). Tämän tutkimuksen validiteettiin kiinnitetään huomiota etenkin tutkimuslomakkeen kysymyksiä laadittaessa. Kysymysten käsitteet tulee olla selkeitä ja yksiselitteisiä, jotta vastaajan ei tarvitse arpoa mitä tutkija kysymyksellään tarkoittaa. Tutkimuksen pätevyyttä tullaan myös tarkastelemaan saadun otoksen ja vastausprosentin perusteella. Korkea vastausprosentti edesauttaa validia tutkimustulosta (Heikkilä 2008, 30).

4 Tutkimustulokset

Sähköpostikysely lähetettiin 467 Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden ja matkailu- ja ravitsemisalalan opiskelijalle. Kyselyyn oli mahdollista vastata 12.–19.4.2018 välisenä aikana. Kyselyyn saatiin 139 vastausta, jolloin kyselyn vastausprosentti oli noin 30 prosenttia (29,8 %). Seuraavassa aluvuossa kerrotaan vastaajien perustietoja, jonka jälkeen syvennyttään muihin kyselyn vastauksiin. Luvun lopussa on tutkimustulokset, joissa käsitellään kootusti saadut tulokset aiheesta.

4.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselylomakkeen taustatiedoissa kysyttiin vastaajan sukupuolta, ikää, asumismuotoa sekä asumistilannetta. Näiden lisäksi kysyttiin koulutukseen liittyen opintojen aloitusvuotta, koulutusohjelmaa ja vastaajan päätoimisuutta opiskelijana. Kyselyyn vastasi yhteensä 139 opiskelijaa, joista 74,1 prosenttia (n=103) oli naisia ja loput 25,9 prosenttia (n=36) miehiä. Taulukossa kolme on esitetty vastaajien ikäjakauma.

Taulukko 3. Vastaajien ikäjakauma

	N	%
18–21	38	27,3
22–25	68	48,9
26–30	24	17,3
30 tai enemmän	9	6,5
Yhteensä	139	100

Taulukosta 3 käy ilmi, että lähes puolet (48,9 %) vastaajista oli 22–25-vuotiaita. Lähes kolmannes vastaajista (27,3 %) kuului 18–21-vuotiaiden ryhmään. Vastaajista 26–30-vuotiaita oli 17,3 prosenttia ja loput 6,5 prosenttia oli 30 vuotiaita tai vanhempia. lällä ei huomata tämän tutkimuksen perusteella olevan vaikutusta asumismuotoon. Taulukosta neljä voidaan huomata, että suosituin asumismuodon vaihtoehto oli ”muu vuokra-asunto”.

Taulukko 4. Asumismuoto

	N	%
Opiskelija-asunto	18	12,9
Vanhempien luona	1	0,7
Omistusasunto	10	7,2
Muu vuokra-asunto	106	76,3
Muu, mikä?	4	2,9
Yhteensä	139	100

Tutkimuksen vastaajista (76,3 %) asui vapaiden markkinoiden, kuten kaupungin tai yksityishenkilön tarjoamassa vuokra-asunnossa. Vain 12,9 prosenttia vastaajista asui opiskelija-asunnossa ja 7,2 prosenttia omistusasunnossa. Muutama vastaaja kertoi asuvansa asumisoikeusasunnossa tai miesystävän omistamassa asunnossa. Kyselyyn vastanneista miehistä lähes viidesosa asui opiskelija-asunnossa, vastaavasti vain noin 10 prosenttia naisista kertoi asuvansa opiskelija-asunnossa. Muissa vastausvaihtoehtoisissa ei ollut nähtävissä eroavaisuuksia sukupuolten välillä.

Taulukossa viisi on opiskelijoiden vastaukset heidän asumistilanteestaan. Vastauksista voidaan huomata, että yleisimmin opiskelijat asuvat yksin tai kahdestaan kumppanin kanssa.

Taulukko 5. Asumistilanne

	N	%
Yksin	55	39,6
Kimppakämpässä	19	13,7
Kahdestaan kumppanin kanssa	56	40,3
Lasten ja kumppanin kanssa	7	5
Vanhempien luona	1	0,7
Muu, mikä?	1	0,7
Yhteensä	139	100

Koko vastausjoukosta vain yksi henkilö asui vanhempiensa luona. Valta osa tutkimuksen opiskelijoista asui joko kumppanin kanssa kahdestaan (40,3 %) tai yksin (39,6 %). Vastaajista vain 13,5 prosenttia asui kimppakämpässä. Muutamat vastaajista asuivat lasten ja kumppanin kanssa, vanhempien luona tai sisarusten kanssa. Huomattava ero ilmeni sukupuolten välillä tarkasteltaessa asumistilannetta. Yllättävästi yli 45 prosenttia vastanneista naisista kertoi asuvansa yksin ja vain noin viidesosa miehistä kertoi asuvansa yksin. Vastaavasti miehistä neljäsosa asui kimppakämpässä ja naisia vain noin kymmenesosa.

Kaikista kyselyyn vastanneista 93,5 prosenttia oli päätoimisia opiskelijoita, jolloin he suorittavat keskimäärin viisi opintopistettä kuukaudessa. Hieman yli puolet (52,5 %) kyselyyn vastanneista oli aloittanut koulun vuosina 2016–2015, eli he olivat luultavasti toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoita. Kolmas osa (28,1 %) vastaajista oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita. Noin viides osa oli aloittanut koulun vuosina 2013–2014. Vastaajista lähes puolet (47,5 %) oli matkailu- ja palveluliiketoiminnan opiskelijoita. Puolestaan liiketalouden opiskelijoita oli noin 43,2 prosenttia vastaajis-

ta. Vastaajista lähes kymmenesosa (7,9 %) oli tietojenkäsittelyn opiskelijoita ja loput 1,4 prosenttia oli yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen opiskelijoita.

4.2 Opiskelijoiden tulorakenne

Tässä tutkimuksessa opiskelijoiden tuloihin on laskettu ansiotyön lisäksi, myös erilaiset tukimuodot sekä lainat. Normaalisti tuloihin ei lasketa takaisinmaksettavaa lainaa, mutta tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää opiskelijoiden käytettävissä olevat varat (taulukko 6). Lomakkeessa kysyttiin keskimääräisiä tuloja lukukauden aikana, ja seuraavissa kysymyksissä puolestaan pyrittiin saamaan vastauksia eriteltyinä eri tulomuodoista.

Taulukko 6. Kuukausittaiset tulot

	N	%
0–300 €	7	5,0 %
301–600 €	25	18,0 %
601–900 €	52	37,4 %
901–1 200 €	33	23,7 %
1 201–1 500 €	9	6,5 %
1 501–1 800 €	3	2,2 %
1 801–2 100 €	3	2,2 %
2 101–2 400 €	3	2,2 %
2 401 € tai enemmän	4	2,9 %
	139	100 %

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista lähes 40 prosenttia kertoi kuukausittaisiksi tuloikseen 601–900 euroa. Lähes neljäsosan vastaajista kuukausittaiset varat olivat 901–1200 euroa. Toisen neljäsosan kuukausittaiset tulot olivat alle 600 euroa. Vain alle kymmenesosan vastaajista kuukausittaiset tulot ylsivät yli 1500 euron. Sukupuolten välillä ei ollut huomattavissa suuria eroja.

Suurin osa (32,4 %) opiskelijoista sai 201–300 euroa kuukaudessa yleistä asumistukea. Joka viides opiskelijoista (22,5 %) sai 301–400 euroa asumistukea kuukaudessa. Noin 28 prosenttia opiskelijoista sai vain 0–50 euroa kuukaudessa asumistukea. Voidaan päätellä, että suurin osa näistä vastaajista ei saanut lainkaan asumistukea. Yllättävästi 7,2 prosenttia vastaajista sai 401 euroa tai enemmän asumistukea. Ei voida

olla varmoja, onko vastaajat vastanneet pelkästään oman osuuden asumistuesta vai laskeneet yhteen sekä oman että puolison asumistuen.

Opiskelijat vastasivat ansiotyötä koskevaan kysymykseen kuluneen lukukauden perusteella (taulukko 7). Lukukaudella tarkoitetaan tässä tapauksessa kevätlukukautta 2018.

Taulukko 7. Ansiotyötä kuluneen lukukauden aikana?

	N	%
Kyllä, teen kokoaikatyötä	9	6 %
Kyllä, teen osa-aikatyötä	52	37 %
Kyllä, teen keikkatyötä	17	12 %
Kyllä, lomien aikana	7	5 %
En ole tehnyt	54	39 %
	139	100 %

Lähes yhtä monet opiskelijoista tekivät osa-aikatyötä (39 %) tai eivät tehneet lainkaan ansiotyötä (37 %). Osa-aikatyöllä tarkoitetaan työtä, jota tehdään säännöllisesti, mutta ei kokoaikaisesti. Vain 6,5 prosenttia vastaajista teki kokoaikatyötä. Vastaajista vain 5 prosenttia teki töitä lomien aikana. Mahdollisesti tämän prosenttiosuus olisi suurempi, jos olisi kysytty töiden tekemistä kuluneen vuoden aikana. Nimittäin kysymykseen tuli vastata kuluneen lukukauden perusteella, mikä tarkoittaa aikaa tammi-kuun alusta kevääseen. Luultavasti erittäin monet opiskelijat ovat kesätöissä, mutta sitä ei saada selville tämän tutkimuksen avulla.

Kaikista vastaajista jotain työtä oli tehnyt 84 opiskelijaa (60 %). Suurimman osan syy ansiotyöhön oli joko ”välttämätöntä toimeentulon vuoksi” (35 %) tai ”halu nostaa elintaso” (35 %). Näillä kahdella vastauksella erona on vapaaehtoisuus. Jos opiskelija tekee työtä, koska se on välttämätöntä toimeentulon vuoksi, on töiden tekeminen pakon sanelemaa. Kun taas opiskelija tekee työtä paremman elintason toivossa, on työn teon motiivina raha ja sitä kautta saatava parempi elintaso. noin 12 prosentille vastaajista työn teon syynä oli työkokemuksen kartuttaminen. Nykyään on entistä tärkeämpää olla aiempaa kokemusta alalta, kun on hakemassa uutta työpaikka. Yhden kymmenestä syy tehdä ansiotyötä oli ”halu välttää opintolainan nostamista”.

Muutama vastaaja (2 %) oli tehnyt palkallisen harjoittelun, joka tässä kysymyksessä laskettiin ansiotyöhön.

Kysymykseen ansiotyön palkan suuruudesta vastasivat vain ansiotyötä tehneet opiskelijat eli 87 opiskelijaa. Keskiverto palkka ei ollut kovin suuri verrattuna työssäkävymiin ihmisiin (taulukko 8).

Taulukko 8. Palkka ansiotyöstä

	N	%
0–500 €	7	5 %
501–1000 €	52	37 %
1001–1500 €	33	24 %
1501–2000 €	9	7 %
2001–2500 €	3	2 %
3001 € tai enemmän	4	3 %
	108	100 %

Suurin osa (77 %) vastaajista kertoi ansiotyöstä saatavan kuukausipalkan olevan alle 1000 euroa. Noin 40 prosenttia vastaajista sai ansiotyöstä vain 0–500 euroa kuukaudessa ja noin 35 prosenttia 501–1000 euroa. Vain 3,4 prosenttia vastaajista sai 3001 euroa tai enemmän palkkaa kuukaudessa.

Yli puolet vastaajista (58 %) nosti valtion takaamaa opintolainaa säännöllisesti. Osa kielteisesti vastanneista saattoi nostaa opintolainaa epäsäännöllisesti tai oli mahdollisesti nostanut lainaa opiskelujen alkuvaiheessa. Opintolainan suosio on kasvanut uuden opintotukiudistuksen myötä. Suomen Pankin tilastojen mukaan elokuussa 2017 nostettiin kaksi kertaa enemmän opintolainaa kuin vuoden 2016 elokuussa (Aaltonen 2017). Silti yllättävän moni (42 %) kyselyyn vastanneista ei ollut nostanut opintolainaa säännöllisesti.

Vastaajien syyt olla nostamatta opintolainaa jakautuivat melko tasaisesti viiden vaihtoehdon kesken. Hieman yli 10 prosenttia vastaajista ei kokenut taloudellista tarvetta opintolainalle työssäkäynnin vuoksi. Noin 7 prosenttia kertoi kokevansa tulevaisuuden epävarmaksi eikä tästä syystä halua nostaa opintolainaa. Periaatteen opintolainan nostamattomuuteen kertoi syyksi 6,5 prosenttia vastaajista. Puolestaan noin 6 prosenttia vastaajista sanoi pärjäävänsä muilla tuilla, ilman säännöllistä opintolainaa.

Vastaavasti noin kuudelle prosentille vastaajista ei opintolainaa myönnetty. Näiden lisäksi vastanneet kertoivat merkittävimmiksi syiksi omat tai muiden säästöt sekä puolison tai vanhempien tuen.

Miesten ja naisten välillä voidaan huomata eroa syissä olla nostamatta opintolainaa. Tuloksia vääristää jonkin verran sukupuolten välinen aktiivisuus kyselyssä. Opintolainan nostamatta jättäneistä vastaajista 15 oli miehiä ja loput 42 naisia. Vastanneista miehistä 40 prosentille ei myönnetty opintolainaa ja kolmasosa kertoi, etteivät he taloudellisen tilanteen vuoksi tarvitse opintolainaa. Naisten vastaukset jakautuivat tasaisemmin kaikkien vastausvaihtoehtojen välillä. Suosituin vastausvaihtoehto oli ”epävarmuus tulevaisuudesta” ja ”työssäkäynti, ei taloudellista tarvetta”.

Nostetun opintolainan suuruus vaihteli paljon eri vastaajien kesken (taulukko 9).

Opiskeluvuosi määrittää aika paljon mahdollisen opintolainan määrää.

Taulukko 9. Opintolainaa

	N	%
0 €	31	22 %
1–3000 €	10	7 %
3001–6000 €	19	14 %
6001–9000 €	21	15 %
9001–12000 €	28	20 %
12001–15000 €	17	12 %
15001 € tai enemmän	7	5 %
	133	100 %

Noin neljäsosalla opintolainaa nostaneista opiskelijoista lainaa oli yhteensä 9 001–12 000 euroa. Puolestaan noin 17 prosentilla lainaa ottaneista sitä oli yhteensä 12 000–15 000 euroa. Noin viides osalla vastaajista oli lainaa 6 001–9 000 tai 3 001–6 000 euroa. Eroavaisuudet lainan määrässä johtunevat pääosin opiskelijoiden opintojen eri alkamisajankohdista. Osalla opiskelijoista on ollut mahdollisuus nostaa jo yli 15 000 euroa opintolainaa, kun ensimmäisen opiskelijoilla on mahdollisuus saada vasta 3 000 euron verran lainaa.

Hieman yli viidesosalla (22,3 %) vastaajista ei ollut yhtään opintolainaa. Tästä voidaan päätellä, että vaikka aiempaan kysymykseen opintolainan nostamisesta säännöllisesti vastasi kielteisesti 42 prosenttia, näistä lähes puolet on nostanut opintolainaa opin-

tojen aikana. Osa opiskelijoista nostaa vain tarpeen vaatiessa, eikä koe sitä näin ollen säännölliseksi lainan nostamiseksi.

4.3 Opiskelijoiden kulutusrakenne

Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden kulutuskäyttäytymistä pyrittiin selvittämään ensin yleisellä kysymyksellä ”kuinka paljon rahaa kuluu kuukaudessa”, jonka jälkeen kysymystä pilkottiin kulutuksen eri osa-alueisiin. Kysymysten tuloksia tulee analysoida kriittisesti, koska kysymyksen on voinut ymmärtää koskettavan koko taloutta yksittäisen vastaajan sijaan. Kyselyyn pyydettiin vastaamaan kolmen edellisen kuukauden keskimääräisen kulutuksen mukaan. Vastaajien kuukausittaiset menot voi lukea taulukosta 10).

Taulukko 10. Kuukausittaiset menot

	N	%
0–300 €	5	4 %
301–600 €	31	22 %
601–900 €	50	36 %
901–1 200 €	31	22 %
1 201–1 500 €	10	7 %
1 501–1 800 €	6	4 %
1 801–2 100 €	1	1 %
2 101 € tai enemmän	4	3 %
	138	100 %

Kyselyyn vastanneista 36,2 prosenttia kertoi käyttävänsä keskimäärin 601–900 euroa kuukaudessa. Kun taas noin 22 prosenttia vastaajista kulutti 301–600 euroa kuukaudessa ja puolestaan toiset 22 prosenttia kulutti kuukaudessa 901–1200 euroa rahaa. Voidaan huomata, että suurin osa vastaajista (noin 81%) käytti kuukaudessa rahaa 301-1200 euroa. Vain pieni osa (15,1 %) opiskelijoista käytti rahaa yli 1200 euroa kuukaudessa. Yllättävästi kuitenkin 2,9 prosenttia vastaajista kertoi käyttävänsä rahaa kuukaudessa 2101 euroa tai enemmän. Näiden vastaajien kulutustottumukset poikkeavat huomattavasti vastaajista, jotka kuluttavat vain alle 300 euroa kuukaudessa (3,6 %).

Asumiskustannukset (taulukko 11) ovat usein suurin menoerä kuukausittaisesta budjetista. Kyselyssä asumiskustannukset sisälsivät vuokran lisäksi myös sähkön ja veden.

Taulukko 11. Asumiskustannukset

	N	%
0–200 €	5	4 %
201–400 €	39	28 %
401–600 €	60	43 %
601–900 €	33	24 %
901–1200 €	2	1 %
	139	100 %

Kysymys asumiskustannuksista sisälsi vuokran lisäksi sähkөөn ja veteen kuluvan summan. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden asumiskustannukset olivat suurimmalla osalla (43,2 %) 401–600 euroa kuukaudessa. Noin neljäsosa vastaajista kertoi käyttävänsä rahaa asumiseen 601–900 euroa kuukaudessa. Puolestaan lähes 30 prosentilla asumiskustannuksiin kului kuukaudessa 201–400 euroa. Vain viidellä vastaajista kului asumiseen alle 200 euroa kuukaudessa ja puolestaan kaksi vastaajista kullutti rahaa 901–1200 euroa kuukaudessa asumiskustannuksiin.

Ruokakustannukset (taulukko 12) ovat usein toiseksi suurin menoerä taloudessa, heti asumiskustannusten jälkeen. Kyselyssä pyydettiin vastaamaan henkilökohtaisen kuluksen perusteella, ei koko ruokakunnan kustannuksia yhteensä.

Taulukko 12. Ruokakustannukset

	N	%
0–100 €	21	15 %
101–200 €	68	49 %
201–300 €	36	26 %
301–400 €	10	7 %
401–500 €	3	2 %
501 € tai enemmän	1	1 %
	139	100 %

Lähes puolet vastanneista opiskelijoista kertoi käyttävänsä 101–200 euroa kuukaudessa ruokaan. Neljäsosa vastaajista käytti rahaa 201–300 euroa kuukaudessa ruo-

kaan. Kun taas noin 15 prosenttia kulutti vain alle 100 euroa ruokaan kuukaudessa. Murto-osa vastaajista käytti yli 300 euroa kuukaudessa rahaa ruokaan.

Seuraava kysymys kuukausittaisesta kulutuksesta oli juhliminen (taulukko 13). Tämä kysymys oli vaikea ymmärtää, mitä se pitää sisällään, joten vastauksiin tulee suhtautua kriittisesti. Osa rajaa juhlimisen pelkästään todellisiin juhliin, kuten syntymäpäiviin tai valmistujaisiin, kun taas osalle juhliminen sisältää yksittäiset illanvietot ystävien parissa.

Taulukko 13. Juhlimiskustannukset

	N	%
0–20 €	53	38 %
21–40 €	36	26 %
41–60 €	27	19 %
61–80 €	14	10 %
81–100 €	2	1 %
101–200 €	5	4 %
201 € tai enemmän	1	1 %
	138	100 %

Alle 20 euroa kuukaudessa juhlimiseen kulutti yllättävän moni, noin 38 prosenttia vastaajista. Kulutustottumukset juhlimiseen laskivat tasaisesti summan suureudessa. Noin neljäsosa vastaajista käytti rahaa 21–40 euroa juhlimiseen ja puolestaan 42–60 euroa käytti viidesosa.

Opiskelijoilta kysyttiin matkustamiseen kuluva rahasummaa kuukausittain, kustannuksissa otettiin huomioon mahdolliset koulumatkakustannukset. Vastanneet opiskelijat käyttivät matkustamiseen rahaa yllättävän vähän (taulukko 14).

Taulukko 14. Matkakustannukset

	N	%
0–30 €	41	30 %
31–60 €	54	39 %
61–90 €	20	14 %
91–120 €	6	4 %
121–150 €	11	8 %
151–180 €	1	1 %
181 € tai enemmän	6	4 %
	139	100 %

Noin 40 prosenttia vastaajista käytti 31–60 euroa kuukaudessa matkustamiseen ja puolestaan 30 prosenttia vastanneista käytti alle 30 euroa kuukaudessa. Vain noin 15 prosenttia käytti matkustamiseen 61–90 euroa kuukaudessa. Yli 91 euroa matkustamiseen kuukausittain käytti noin 17 prosenttia opiskelijoista. Opiskelijat eivät ole joko matkustaneet ulkomaille kyseisenä kolmen kuukauden ajanjaksona tai he eivät ole laskeneet kaukomatkustuksen kustannuksia huomioon.

Harrastuskustannuksien (taulukko 15) perusteella voidaan huomata mahdolliset ammatikseen tai erityistä lajia harrastavat opiskelijat. Heidän kuukausittainen kulutus harrastamiseen on yli sata euroa.

Taulukko 15. Harrastuskustannukset

	N	%
0–30 €	60	43,2 %
31–60 €	45	32,4 %
61–90 €	23	16,5 %
91–100€	7	5,0 %
101–200 €	2	1,4 %
200–300 €	1	0,7 %
301 € tai enemmän	1	0,7 %
	139	100 %

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista yli 40 prosenttia käytti harrastamiseen alle 30 euroa kuukaudessa. Tämä summa sisältänee esimerkiksi kuntosalijäsenyyden halvemmissa kuntosalikeskuksissa. Noin kolmasosa vastaajista käytti rahaa 31–60 euroa

kuukaudessa harrastuksiin. Lähes 15 prosenttia puolestaan käytti harrastamiseen 61–90 euroa kuukaudessa. Vain yksittäiset tapaukset kertoivat käyttävänsä yli 91 euroa kuukaudessa harrastamiseen.

Lisäksi opiskelijoilta kysyttiin kuukausittaista kulutusta muihin säännöllisiin menoihin (taulukko 16), joista yleisimpinä mainittiin hygieniä, terveydenhoito, opiskelukulut, puhelin ja internet. Tähän kysymykseen saattoi olla vaikea tietää todellista kulutusastetta, jos ei ollut pitänyt tietoisesti kirjaa asiasta.

Taulukko 16. Muut säännölliset menot

	N	%
0–30 €	16	11,5 %
31–60 €	45	32,4 %
61–90 €	41	29,5 %
91–120€	24	17,3 %
121–150 €	8	5,8 %
181 € tai enemmän	4	2,9 %
	138	100 %

Vastaukset hajautuivat hyvin eri vastausvaihtoehtojen kesken. Kuitenkin suurin osa (32,6 %) vastaajista kulutti muihin säännöllisiin menoihin 31–60 euroa kuukaudessa. Noin 30 prosenttia vastaajista puolestaan kertoi kuluttavansa 61–90 euroa kuukaudessa kysytyihin säännöllisiin menoihin. Alla olevasta kuviosta nähdään, miten kulutustottumukset jakautuivat eri vastaajien kesken.

Vastauksista voidaan huomata selkeästi, että suurin kuluerä oli asumiskustannukset. Suurin osa (68,3 %) käytti asumiseen rahaa yli 400 euroa. Ruokakustannukset olivat toiseksi suurin rahanmeno opiskelijoilla. Noin kaksi kolmasosa opiskelijoista käytti ruokaan rahaa 101–300 euroa. Muut kuluerät olivat huomattavasti pienempiä edellä mainittuihin menoihin. Esimerkiksi juhlimiseen käytti vain alle 20 euroa kuukaudessa lähes 40 prosenttia vastaajista.

4.4 Subjektiiivinen talous

Kyselytutkimuksen perusteella opiskelijoiden tyytyväisyys Kelan tukiin jakautuu melko tasaisesti eri vastausvaihtoehtojen kesken. Vastaajista noin 35 prosenttia oli jok-

seenkin samaa mieltä, kun taas 33 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä tyytyväisyydestä Kelan tukiin. Täysin samaa mieltä oli 9 prosenttia vastaajista ja täysin eri mieltä noin 13 prosenttia. Noin 10 prosenttia ei ollut samaa eikä eri mieltä tyytyväisyydestä Kelan tukiin.

Kyselyssä kysyttiin mielipidettä siitä, onko vastaajan mielestä muut opiskelijat tyytyväisiä Kelan tarjoamien tukien määrään (Taulukko 17). Tällä pyrittiin saamaan tietoa siitä, kuinka media mahdollisesti vääristää opiskelijoiden taloudellista tilannetta negatiivisempaan suuntaan.

Taulukko 17. Muiden opiskelijoiden tyytyväisyys tukiin

	N	%
Täysin samaa mieltä	1	0,7 %
Jokseenkin samaa mieltä	21	15,1 %
Ei samaa eikä eri mieltä	15	10,8 %
Jokseenkin eri mieltä	73	52,5 %
Täysin eri mieltä	28	20,1 %
	138	100 %

Huomiota herättävästi yli puolet vastaajista oli jokseenkin eri mieltä, eli heidän mielestään muut opiskelijat ovat mieluummin tyytymättömiä, kuin tyytyväisiä. Viidesosa vastaajista oli täysin eri mieltä ja vain 0,7 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä. Kyselyyn vastanneet opiskelijat olivat itse tyytyväisempiä tukien määrään, kuin ajattelivat muiden olevan. Huomiota herättävästi vain yksi vastaajista ajatteli muiden opiskelijoiden olevan tyytyväisiä Kelan tarjoamien tukien määrään.

Taulukosta 18 nähdään opiskelijoiden mielipide siitä, onko heidän taloudellinen tilanne hyvä. Kysymys on tarkoituksella hieman haastava, koska haluttiin saada selville opiskelijan oma näkemys taloudellisesta tilanteestaan. Tarkoituksena oli numeerisen faktatiedon lisäksi saada tietoon opiskelijoiden omia tuntemuksia heidän taloudestaan.

Taulukko 18. Taloudellinen tilanne

	N	%
Täysin samaa mieltä	21	15,1 %
Jokseenkin samaa mieltä	51	36,7 %
Ei samaa eikä eri mieltä	14	10,1 %
Jokseenkin eri mieltä	43	30,9 %
Täysin eri mieltä	10	7,2 %
	139	100 %

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista vain 15,1 prosenttia koki oman taloudellisen tilanteensa hyväksi. Suosituin vastausvaihtoehto oli ”jokseenkin samaa mieltä”, jonka valitsi noin 37 prosenttia vastaajista. Yllättävästi lähes kolmasosa oli jokseenkin eri mieltä siitä, että heidän taloudellinen tilanne olisi hyvä. Noin 7 prosenttia vastaajista oli täysin eri mieltä kysymyksen väitteestä.

Kyselyssä pyydettiin kertomaan mahdollisia syitä, jos vastaajalla oli ollut toimeentulovaikeuksia viimeisen kolmen kuukauden aikana. Tällä pyrittiin selvittämään syitä, mitkä johtavat opiskelijan väliaikaisiin taloudellisiin vaikeuksiin. Opiskelijat kertoivat syiksi muun muassa muuton, vaihtoajan, yllättävät menot ja tarpeen rahoittaa omien lasten opiskelua. Lukuun ottamatta viimeistä syytä, lasten opiskelujen rahoittamista, johtuvat vastaukset jostain väliaikaisesta tilanteesta. Tämä on positiivista, jos rahan riittämättömyyden syyt eivät johdu joka päiväisistä kuluista.

Opiskelijoiden tuli valita mahdollisia säästökohteita rahojen ollessa vähissä. Vastaukset painottuivat selkeästi kahden vaihtoehdon välille taulukon 19 mukaisesti.

Taulukko 19. Säästökohteita

	N	%
Ruoka	6	4,3 %
Juhliminen	32	23,0 %
Harrastukset	4	2,9 %
Matkustaminen	11	7,9 %
Shoppailu	83	59,7 %
Muu, mikä?	3	2,2 %
	139	100 %

Lähes 60 prosenttia vastaajista kertoi säästävänsä shoppailusta, ja puolestaan noin neljäsosa kertoi säästävänsä juhlimisesta. Shoppailu ja juhliminen ovat molemmat hieman laajoja käsitteitä, mikä osaltaan vaikeuttaa tämän kysymyksen analysoimista. Mutta selkeästi shoppailu nähdään niin sanotusti turhana asiana rahojen kannalta. Yllättävästi useammat säästävät mieluummin ruoasta kuin harrastuksista. On huomattava, että harrastuskustannukset olivat keskimäärin erittäin alhaisia vastanneilla opiskelijoilla, joten niistä olisi ehkä vaikeakin säästää.

Viimeisenä kysymyksessä kysyttiin, että onko opiskelija joutunut muuttamaan kulutustottumuksia opintojen myötä (taulukko 20). Tällä kysymyksellä haluttiin saada tietää, että elävätkö opiskelijat vähillä rahoilla vai ovatko he tottuneet korkeaan elintason jo ennen opiskelua ja haluavat pitää sen elintason myös opintojen aikana.

Taulukko 20. Muutoksia kulutustottumuksissa

	N	%
Erittäin paljon	11	7,9 %
Melko paljon	29	20,9 %
Jonkin verran	63	45,3 %
Melko vähän	25	18,0 %
En ollenkaan	11	7,9 %
	139	100 %

Lähes puolet (45,3 %) vastaajista kertoi muuttaneensa kulutustottumuksia jonkin verran opintojen myötä. Noin viidesosa kertoi muuttaneensa tottumuksia melko paljon, ja puolestaan noin 8 prosenttia ei ollut vastauksen mukaan muuttanut ollenkaan kulutustottumuksia. Chi²-testin mukaan iällä ei ole vaikutusta ($p=0,220$) siihen, onko opiskelija joutunut muuttamaan kulutustottumuksia opintojen aikana.

Tutkimuksen tuloksista voidaan huomata, että useat kulutustottumuksia muuttamaan joutuneet opiskelijat eivät kokeneet taloudellista tilannettaan hyväksi. Tämä ei ole kuitenkaan Chi²-testin mukaan tilastollisesti merkittävä huomio ($p=0,010$), mutta tulokseen tulee suhtautua varauksella, koska testin kaikki käyttöedellytykset eivät toteutuneet. Tulokset osoittavat, että kaikki kokoaikaista ansiotyötä tehneet ($n=21$) kokivat taloudellisen tilanteensa hyväksi.

Ristiintaulukoinnin avulla voidaan huomata, että opiskelijoiden kokemus oman talouden tilanteesta vaihtelee hieman riippuen opintojen aloitusvuodesta (taulukko

21). Suurin osa vastanneista opiskelijoista on aloittanut opinnot vuosina 2015–2016, mikä tulee ottaa huomioon myös näitä tuloksia analysoidessa. Esimerkiksi 2012 tai aiemmin opiskelut aloittaneiden tuloksia on hyödytöntä analysoida, koska vastaajia on vain kaksi.

Taulukko 21. Opintojen aloitusvuoden vaikutus ajatukseen omasta taloudellisesta tilanteesta

Koetko taloudellisen tilanteesi hyväksi?	Opintojen aloitusvuosi			
	2017 – 2018 N=39	2015 – 2016 N=73	2013 – 2014 N=25	2012 tai aiemmin N=2
Täysin samaa mieltä	5,1 %	20,6 %	16 %	0 %
Jokseenkin samaa mieltä	28,2 %	41,1 %	36 %	50 %
Ei samaa eikä eri mieltä	18 %	6,9 %	8 %	0 %
Jokseenkin eri mieltä	38,5 %	26 %	32 %	50 %
Täysin eri mieltä	10,3 %	5,5 %	8 %	0 %

Huomattavin ero voidaan nähdä 2017–2018 ja vuoden myöhemmin aloittaneiden välillä. Näistä 2015–2016 aloittaneista noin kaksi kolmasosaa (61,7 %) oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä, että heidän taloudellinen tilanteensa on hyvä. Vastaavasti vuoden myöhemmin aloittaneista opiskelijoista vain noin kolmasosa oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä asiasta. Kyseiseen tulokseen voi olla mahdollisesti syynä ansiotyö. Koska 2017–2018 aloittaneista opiskelijoista lähes 60 prosenttia ei ollut tehnyt lainkaan ansiotyötä kuluneen lukukauden aikana. Vastaavasta vuoden aiemmin aloittaneista 30 prosenttia ei ollut tehnyt ansiotyötä kuluneen lukukauden aikana.

5 Johtopäätökset

Tutkimuksella pyrittiin saamaan vastaus kysymykseen opiskelijan tukien riittävydestä ja taloudellisesta tasapainosta. Tutkimustulosten mukaan lähes puolet opiskelijoista olivat tyytyväisiä Kelalta saataviin tukiin ja enemmistö vastaajista koki taloudellisen tilanteensa hyväksi. Myönteisistä vastauksista huolimatta, opiskelijoista yllättävän moni oli tyytymätön oman taloutensa tilaan.

Eri kysymykset kyselytutkimuksessa antavat laajasti tietoa tukien riittävydestä ja talouden tasapainosta. Osa vastauksista painottuu subjektiivisempiin kokemuksiin,

kun taas osa vastauksista on numeerista faktatietoa esimerkiksi kuluttamisesta. Tutkimuksen tutkimuskysymykset sen sijaan auttavat analysoimaan saatuja tuloksia kattavasti, jotta saadaan selville vastauksia tutkimusongelmaan.

Opintososiaaliset edut

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla saadaan selville, kuinka hyvin opintososiaaliset etuuden riittävät opiskelijan toimeentuloon. Yleisesti voidaan ajatella etuuksien riittävän toimeentuloon, jos ne kattavat niin sanotun normaalin elämän kustannukset. On kuitenkin erittäin subjektiivinen kysymys määrittellä normaalin elämän kustannusten suuruus. Tässä tutkimuksessa asiaa käsitellään vastanneiden opiskelijoiden vastausten keskiarvojen perusteella. Voidaan ajatella, että jos opintososiaaliset etuudet eivät riitä opiskelijan toimeentuloon ovat joko menot liian suuret suhteessa laskettuun tarpeeseen tai etuudet ovat liian pienet nykypäivän opiskelijan normaalin elämän kustannuksiin. Opintososiaaliset etuudet eivät riitä opiskelijan toimeentuloon, jos opiskelijan on välttämätön hankkia muita tulonlähteitä etuuksien lisäksi.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että noin 40 prosenttia vastaajista ei ollut tehnyt ansiotyötä kuluneen lukukauden aikana. Näistä opiskelijoista kuitenkin suurin osa (noin 90 %) sai joko vanhemmilta tai muilta läheisiltä taloudellista tukea opiskeluihin tai heillä oli säästöjä lukuvuotta varten. Näiden lukujen perusteella voidaan päätellä, etteivät opiskelijat yleisesti ottaen pärjää opintososiaalisilla eduilla, vaan he tarvitsevat myös muita tulonlähteitä.

Subjektiivisen näkökulman asiaan voidaan saada kysymyksen 30 avulla, jossa kysytään tyytyväisyyttä Kelan tarjoamiin tukien määrään. Noin 44 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä asiasta. Kuitenkin yli 46 prosenttia vastaajista ei ollut tyytyväisiä tukien määrään. Opiskelija voi toki olla tyytyväinen tai tyytymätön tukien määrään riippumatta siitä, kuinka ne riittävät taloudellisesti.

Muut tulonlähteet

Toisella tutkimuskysymyksellä haluttiin saada selvitys, tarvitseeko opiskelija muita tulonlähteitä Kelan tarjoamien tukien lisäksi. Tuloksista tuli selkeästi ilmi, että opiskelijat tarvitsevat tai haluavat muita tuki- tai tulonlähteitä. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista ansiotyötä teki tai oli tehnyt kuluneen lukuvuoden aikana yli 60 prosenttia. Lähes 65 prosenttia vastaajista kertoi omistavansa säästöjä lukuvuotta varten. Vas-

taajista hieman yli 60 prosenttia kertoi saavansa vanhemmilta tai muilta läheisiltä taloudellista tukea opintojen aikana. Näiden lisäksi opiskelijat kertoivat muiksi tulonlähteikseen osakkeet ja niistä saatavat osingot sekä pääomatulot. Voidaan siis todeta, että suurin osa, yli 90 prosenttia, hyödynsi Kelan tukien lisäksi myös muita tuki- tai tulomuotoja.

Sukupuolella ei voida sanoa olevan suurta merkitystä, kun käsitellään muiden tulo- lähteiden hyödyntämistä opintojen aikana. Merkittävin ero sukupuolten välillä oli osa-aikatyötä tekevissä. Naisista neljäsosa kertoi tekevänsä osa-aikatyötä ja miehistä hieman yli 40 prosenttia teki osa-aikatyötä. Keskimääräisesti miehet saivat useammin tukea vanhemmilta opintojen aikana, mutta ero naisiin oli alle kymmenen prosenttia.

Talouden tasapaino

Viimeinen tutkimuskysymys auttaa selvittämään, onko opiskelijan talous tasapainossa. Taloudellinen tasapaino syntyy, kun menot ja tulot ovat tasapainossa. Kysymystä voidaan käsitellä joko faktatietojen pohjalta tai vastaajien omien mielikuvien perusteella. Talous voi olla hyvinkin tasapainossa vastaajan mielestä, vaikka hänellä olisi paljon opintolainaa ja menot olisivat suhteessa tuloihin suuremmat.

Ristiintaulukoinnin perusteella voidaan huomata, että opiskelijoiden kulutus ja tulot kasvavat keskimäärin samassa suhteessa. Opiskelijoista 92 prosenttia käytti kuukaudessa rahaa keskimäärin 601–1 200 euroa. Vastaavasti 61 prosentilla vastaajista oli käytettävissä 601–1 200 euroa rahaa kuukaudessa. Tästä voidaan huomata, että jonkin verran on hajontaa vastauksissa, mutta pääpiirteittäin opiskelijoiden kulutus on suhteessa käytettäviin varoihin.

Tulosten mukaan sukupuolella ei voida huomata olevan väliä tarkasteltaessa vastaajien mielipidettä omasta taloudellisesta tilanteestaan tai rahojen riittävydestä. Ansiotyötä tehneet olivat keskimäärin tyytyväisempiä heidän taloudelliseen tilanteeseen. Ansiotyötä tehneet olivat myös keskimääräistä tyytyväisempiä Kelan tarjoamiin tukiin.

6 Pohdinta

Viimeisessä luvussa käydään koko oppinäytetyö läpi ja pohditaan, mikä onnistui ja mitä olisi kannattanut tehdä toisin. Pohdinnassa syvennytään itse tutkimuksen onnis-

tumiseen, työn luotettavuuteen, teorian oleellisuuteen ja lopuksi vielä mietitään mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia.

Tutkimuksen onnistuminen

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada selville, miten Kelan tarjoamat opintososiaaliset etuudet riittävät opiskelijoiden elämiseen ja kuinka hyvin opiskelijoiden taloudet ovat tasapainossa. Tähän viitaten tutkimus sujui hyvin ja tavoitteet täyttyivät hienosti.

Tutkimus oli ensimmäinen, jonka toteutin ja sen vuoksi parannettavaa ja opittavaa on seuraavia tutkimuksia ajatellen. Kyselytutkimuksen vastausaktiivisuus yllätti positiivisesti, mahdollisesti vastaajien kesken arvonnassa olleella lahjakortilla oli osuutta asiaan.

Työn teoria keskittyi selkeästi kolmeen laajempaan kokonaisuuteen: opiskelijan tuki- ja tulomuotoihin, kulutukseen sekä talouden tasapainoon. Teoria liittyi oleellisesti tutkimusongelmaan ja tuki tutkimusta ja sen tuloksia. Eri tukimuodot selitettiin laajasti teoriaosuudessa, mikä selkeyttää kyselyn tulosten ymmärtämistä. Kulutuskäyttäytyminen ja nyky maailman elintaso olivat oleellinen asia tutkimusta, koska kyseiset asiat saattavat olla syynä mahdolliselle tukien riittämättömyydelle.

Tutkimuksen niin sanottu kysymyspaletti onnistui pääpiirteittäin hyvin. Kyselyyn vastanneet olivat ajatelleet lähes kaikki kysymykset luultavimmin samansuuntaisesti itseni kanssa. Kysymys juhlimiseen tai matkustamiseen kuluvista varoista saattoi aiheuttaa erilaisia tulkintoja vastaajien kesken. Osa vastaajista ajatteli juhlimisen rajoittuvan pelkästään baari-iltoihin, kun taas osa vastaajista laski myös ystävän kanssa kahvittelut juhlimiseksi. Vastaavasti matkustamiseen kuluvan rahamäärästä oli myös haasteellinen, koska auton omistaminen vaikuttaa merkittävästi matkustamiseen kuluvan rahan määrään.

Kyselytutkimuksen vastausprosentti nousi yllättävän korkealla ja siihen voi olla erittäin tyytyväinen, kun kyseessä on opinnäytetyön tasoinen tutkimus. Tutkimuksen tulosten analysointi sujui odotusten mukaisesti, ensin täytyi opetella, jonka jälkeen tuloksia oli yksinkertaista poimia kyselyn vastauksista. Tulosten käsittelyä helpotti huomattavasti Webropolin omat kattavat analysointityökalut.

Työn prosessi eteni aikataulun mukaisesti. Työn valmistuminen vei yhdeksän kuukautta, joista kuitenkin vain viitenä kuukautena tein työtä eteenpäin. Lopputuloksena oppinnäytetyöstä valmistui ehjä ja looginen kokonaisuus.

Luotettavuus

Kysely lähetettiin 467 Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden sekä matkailu- ja ravitsemisalán opiskelijoille ja vastauksia saatiin yhteensä 139. Vastausprosentti sähköpostikyselyllä on 29,8 prosenttia. Vastausprosentin suuruuteen voi olla tyytyväinen, koska kyse on pienestä tutkimuksesta. Vastauksia tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, ettei niitä voi yleistää kaikkiin korkeakouluopiskelijoihin. Tutkimuksessa tarkasteltava joukko sisälsi ammattikorkeakoululaisia vain muutamalta eri opintosuunnalta. Tuloksia tulee käsitellä suuntaa antavina, eikä yleistettävänä olevana faktana.

Tutkimus toteutettiin anonymisti ja tulokset esitettiin rehellisesti sekä puolueettomasti. Tutkimuksen reliabiliteetti on riittävä, koska kyselylomake testattiin pienemmällä joukolla ja kysymykset pohdittiin tarkkaan mieltien laajempia tutkimuskysymyksiä. Reliabiliteettia voisi vahvistaa toteuttamalla kyselyn uudestaan, esimerkiksi toisen kaupungin liiketalouden ja matkailu- ja ravitsemisalán opiskelijoille.

Tutkimuksen mittaukset ja niistä saadut tulokset toteutuivat hyvin suhteessa suunniteltuun. Kyselytutkimuksen kysymykset johdettiin tutkimusongelmasta ja tämän vuoksi vastaukset kysymyksiin antoivat onnistuneesti tietoa tutkimusongelmaan. Muutamaa kysymystä olisi ollut tarve tarkentaa hieman, jotta olisi välttytty monitulkinnaisuudelta. Tutkimuksen validiteettia voidaan näin ollen pitää hyvänä, koska edellä mainitut asiat onnistuivat. Systemaattisen virheen mahdollisuutta tutkimuksessa ei voida täysin kieltää. Vastausten johdonmukaisuus ja yleisyyteen nojaten voidaan kuitenkin ajatella, ettei systemaattista virhettä esiinny tutkimuksessa.

Saatuja tutkimustuloksia voidaan peilata valtakunnallisesti toteutettuihin vastaaviin tutkimuksiin. Tulosten ollessa samansuuntaisia voidaan saatuja tutkimustuloksia mahdollisesti yleistää. Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämän opiskelijatutkimukseen (Potila, Moisio, Ahti-Miettinen, Pyy-Martikainen & Virtanen 2017, 27, 49) verrattessa voidaan huomata, että tulokset ovat samansuuntaiset ainakin korkeakouluopiskelijoiden menojen jakautumisen sekä asumismuotojen osalta.

Jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyötä ja samalla ensimmäistä tutkimusta tehdessäni mieleeni tuli useampi jatkotutkimusehdotus. Olisi mielenkiintoista perehtyä syvemmin opiskelijoiden kulutustottumuksiin ja siihen, mitkä niitä muovaavat. Onko mahdollinen, niin sanottu tiukempi rahallinen tilanne muovaamassa opiskelijan kulutustottumuksia lopullisesti tiettyyn suuntaan, vai onko tilanne väliaikainen. Tutkimuksessani tutkittiin asiaan suhteellisen laajalta alalta, joten jokaisen kohdan syvällisempi tutkiminen saattaisi tuoda mielenkiintoisia ilmiöitä esille.

Kvalitatiivisella tutkimuksella olisi mahdollista saada erilainen ote tutkittavasta aiheesta, opiskelijoita voisi esimerkiksi haastatella heidän taloudestaan opintojen aikana. Tämän tyyppisellä kyselyllä olisi mahdollista syventyä tarkemmin pienen opiskelijaryhmän taloudelliseen käyttäytymiseen ja siihen vaikuttaviin asioihin.

Lähteet

- Aaltonen, M. 2017. Opintolainat kasvavat ennätysvauhtia, suurin syy opintotuki uudistukset. Verkkoblogiteksti. Viitattu 5.6.2018. <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2017/opintolainat-kasvavat-ennatysvauhtia-suurin-syy-opintotuen-uudistukset/>.
- Agenda2030. Kestävän kehityksen tavoitteet. N.d. Yhdistyneet Kansakunnat. Viitattu 4.4.2018. <http://yk.fi/node/479>.
- Ahlqvist, K. 2015. Palvelut ovat merkittävä osa kotitalouksien kulutusta. Tilastokeskus. Viitattu 12.4.2018. https://www.stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-12-08_008.html?s=0.
- Ajankohtaista henkilöasiakkaille. 2017. Opintotukeen ja opiskelijoiden asumistukeen muutoksia 1.8.2017. Kela. Viitattu 2.4.2018. http://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/opintotukeen-ja-opiskelijoiden-asumisen-tukeen-muutoksia-1-8-2017?_101_INSTANCE_bXQwrAFx2FGH_redirect=%2Fhenkiloasiakkaat.
- Amstrong, G. & Kotler, P. 2009. Marketing: an introduction. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Ansiotulojen verotus. 2015. Verohallinnon ohjeet henkilöasiakkaan tuloverotuksesta. Viitattu 14.3.2018. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48481/ansiotulojen_verotu2/
- Asunto ja asumismenot. 2018. Kela. Viitattu 23.10.2018. <https://www.kela.fi/asunto-ja-asumismenot>.
- Ateriatuki. 2017. Kela. Viitattu 14.3.2018. <http://www.kela.fi/ateriatuki>.
- Berndtson, T. 2004. Opiskelijatutkimus 2003. Opiskelijoiden toimeentulo ja toimeentulon ongelmat. Helsinki: Kela, tutkimusosasto.
- Business Dictionary. N.d. Viitattu 13.11.2018. <http://www.businessdictionary.com/definition/balance.html>.
- Elintaso. N.d. Määritelmä sanalle elintaso. Mitä tarkoittaa.com. Viitattu 12.4.2018. <http://www.mita-tarkoittaa.com/elintaso>.
- Elintaso on tullut tuottavuudesta. 2005. Julkaisut. Tieto&trendit. Tilastokeskus. Viitattu 12.4.2018. https://tilastokeskus.fi/tup/tietotrendit/tt_01_05_jalava.html.
- Elintasoa voidaan kuvata useilla mittareilla. 2011. Artikkelit. Tilastokeskus. Viitattu 12.4.2018. https://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-03-07_002.html?s=0.
- Elämässä mukana – muutoksissa tukena. 2018. Kela. Viitattu. 13.3.2018. <http://www.kela.fi/kela-lyhyesti>.
- Enbuske, T. 2014. Esipuhe kirjassa: Erilainen ote omaan talouteen. Julkaisussa Vapaus, onni ja hyvä elämä. Havia, P., Lappalainen, V. & Rinta-Loppi, A. Helsinki: Talentum, 12.

- Halko, M.-L. & Hytönen, K. 2014. Sosiaalinen ympäristö ja kuluttajien käyttäytyminen. Kansantalouden aikakauskirja 110. vsk 4/2014. Viitattu 12.4.2018. http://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2014/12/KAK42014Halko_Hytonen.pdf.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Honkkila, J. 2015. Riittävä toimeentulo takaa hyvinvointia. Tilastokeskuksen artikkeli. Viitattu 13.11.2018. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/riittava-toimeentulo-takaa-hyvinvointia/>.
- Ilmonen, K. 2007. Johan on markkinat: Kulutuksen sosiologista tarkastelua. Tampere: Vastapaino.
- Kamakura, W. & Du, R. 2011. How economic contractions and expansions affect expenditure patterns. Journal of consumer research. 2012, 245. Viitattu 12.4.2018. <https://academic.oup.com/jcr/article/39/2/229/1795870>.
- Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kela organisaationa. 2018. Tietoa Kelasta. Kela. Viitattu 13.3.2018. <http://www.kela.fi/organisaatio>.
- Kotitalouksien kulutus. 2018a. Kotitalouksien kulutusmenot kotitaloustyyppin mukaan 1985–2016. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Viitattu 4.4.2018. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tul_ktutk/.
- Kotitalouksien kulutus. 2018b. Pienituloisempien menoista yli puolet kuluu asumiseen ja ravintoon. Tilastokeskus. Viitattu 4.4.2018. https://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2018-03-13_tie_001_fi.html.
- Kotitalouksien tulot. 2018. Kotitalouksien tulot sosioekonomisen aseman mukaan 1987–2016. Findikaattori. Tilastokeskus. Viitattu 6.5.2018. <http://findikaattori.fi/fi/60>.
- L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Viitattu 12.4.2018. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.
- L. 21.1.1994/65. Opintotukilaki. Viitattu 1.4.2018. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.
- Lahtinen, I. 2017. Studiestödet i norden. Högskolestuderande på hösten 2017 (euro). Kela. Viitattu 6.4.2018. <http://www.kela.fi/documents/10180/1151585/nordstod.pdf/61908090-9e86-4939-915b-69c14044c897>.
- Lavikainen, E. 2012. Aallokosta nousujohteiseksi? Korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia toimeentulosta, tulonmuodostuksesta ja pienituloisuudesta osana elämäntulkua. Helsinki: Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus 37.

Lehtinen, A.-R. 2005. Kulutus nuorten velkaantumisen taustalla? Teoksessa Vox conumptoris – Kuluttajan ääni – Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja. J. Leskinen, H. Hallman, M. Isoniemi, L. Perälä, T. Pohjoisaho & E. Pylvänäinen. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus, 107–120. Viitattu 17.4.2018.

https://www.researchgate.net/profile/Anna-Riitta-Lehtinen/publication/239532322_ARTIKKELI_Kulutus_nuorten_velkaantumisen_taustalla/links/0f317534be311cca0e000000/ARTIKKELI-Kulutus-nuorten-velkaantumisen-taustalla.pdf.

Lehtinen, A.-R. & Leskinen, J. 2005. Irtiottoa ja riippuvuutta – Velkaongelmaiset nuoret itsenäisen taloudenpidon murtomaastossa. Teoksessa Kuluttava nuoruus. Autio, M. & Paju, P. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Sosiaali- ja terveystalouden tutkimus- ja kehittämiskeskus, STAKES, 92– 101.

Leskinen, J. & Raijas, A. 2006. Consumer financial capability – a life cycle approach. Brysseli: European Credit Research Institute.

Luukkanen, L. & Raijas, A. 2012. Nuorten näkemyksiä taloudellisesta osaamisesta. Kulutustutkimus.Nyt. 2/2012. Viitattu 12.4.2018.

http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2013/01/3_Luukkanen-Raijas.pdf.

Luukkonen, R. 2017. Tutkimus: Valtaosa opiskelijoista kokee taloutensa heikoksi – ”Päivässä saa kulua maksimissaan 15 euroa”. Yle Uutiset. Viitattu 3.4.2018.

<https://yle.fi/uutiset/3-9425352>.

Mattila, Y. 2017. Toimeentuloturva. Helsinki: Finva.

Mikä on kulutusluotto? N.d. Ferratum. Viitattu 14.3.2018.

<https://www.ferratum.fi/lainan-hakeminen/mika-on-kulutusluotto>.

Moisio, P. 2006. Suhteellinen köyhyys Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka. Viitattu 12.4.2018.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101045/066moisio.pdf?sequence=1>.

Moisio, P. 2016. Perusturvan riittävyys ja köyhyys. Tutkimuksesta tiiviisti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.4.2018.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131346/URN_ISBN_978-952-302-743-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Nordean nuorisotutkimus: joka viides nuori saa vanhemmiltaan taloudellista tukea. 2017. Lehdistötiedote. Nordea. Viitattu 28.3.2018.

<https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-ja-lehdistotiedotteet/press-releases/2017/09-05-12h54-nordean-nuorisotutkimus-joka-viides-nuori-saa-vanhemmiltaan-taloudellista-tukea.html>.

Opintolainan määrä. 2018. Opiskelijat. Kela. Viitattu 28.3.2018.

<https://www.kela.fi/opintolaina-maara-ja-maksaminen>.

Opintoraha. 2018. Opiskelijat. Kela. Viitattu 28.3.2018.

<https://www.kela.fi/opintotuki-opintoraha>.

Opintorahaan huoltajakorotus 1.1.2018 alkaen ja muita muutoksia opintotukeen.

2017. Kela. Viitattu 28.3.2018. http://www.kela.fi/ajankohtaista-opiskelijat/-/asset_publisher/I7X3vuEkReGH/content/opintorahaan-huoltajakorotus-1-1-2018-alkaen-ja-muita-muutoksia-opintotukeen?_101_INSTANCE_I7X3vuEkReGH_redirect=%2Fajankohtaista-opiskelijat.

Opintotuki 2014 – Muutokset opintotukijärjestelmään. 2014. Tulot ja menot.

TalousSuomi. <https://www.taloussuomi.fi/tulot-ja-menot/opintotuki-2014-muutokset-opintotukijarjestelmaan>.

Opintotukijärjestelmän kehitys. N.d. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 2.4.2018.

<http://minedu.fi/opintotukijarjestelman-kehitys>.

Opiskelijan omat tulot. 2018. Kela. Viitattu 14.3.2018. <http://www.kela.fi/opintotuki-omat-tulot>.

Opiskelijan tuet ja asevelvollisen avustukset. 2017. Opiskelu. Kelan selkoesite.

Viitattu 13.3.2018.

http://www.kela.fi/documents/10180/0/Opiskelu_esite_Kela.pdf/1c241cdc-395b-4ee3-935a-148bc72a0f28.

Pienituloisuus. N.d. Käsitteet. Tilastokeskus. Viitattu 28.3.2018.

<http://www.stat.fi/meta/kas/pienituloisuus.html>.

Potila, A-K., Moisio, J., Ahti-Miettinen, O., Martikainen-Pyy, M. & Virtanen V. 2017.

Opiskelijatutkimus 2017. Eurostudent VI – tutkimuksen keskeiset tulokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:37. Viitattu 6.11.2018.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80534/okm37.pdf?fbclid=IwAR346WJzCg5uUlouGtsNGIDhvDVUX1bXu_zLjDUstj5IslyvzBoFkrBmjU8.

Raijas, A. 2014. Kotitalouksien kulutuksen kehitys 2000-luvulla Suomessa ja

Ruotsissa. Kansantaloudellinen aikakauskirja – 110 vsk. – 4/2014.

<https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2014/12/KAK42014Raijas.pdf>.

Raijas, A. 2016a. Nuorten aikuisten taloudellinen hyvinvointi – mitä se on? Artikkel.

Takuusäätiö. Viitattu 6.11.2018. <https://www.takuusaatio.fi/nuorten-aikuisten-taloudellinen-hyvinvointi-mita-se?fbclid=IwAR2JnCahOJn3-hgcGeZAUGcEqjEzV2A3db436p>.

Raijas, A. 2016b. Kuluttajakäyttäytymisen eri ilmenemismuodot. PowerPoint-esitys.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Viitattu 12.4.2018.

https://mycourses.aalto.fi/pluginfile.php/371394/mod_resource/content/1/Raijas%20061016.pdf.

- Raivola, R., Zechner, M. & Vehviläinen, J. 14:2000. Opintotuki – opiskelijapalkka vai koulutusinvestointi. Helsinki: Opetusministeriö. Viitattu 2.4.2018. <http://docplayer.fi/482607-Opintotuki-opiskelijapalkka-vai-koulutusinvestointi.html>.
- Riihelä, M. & Sullström, R. 2006. Väestön ikääntyminen, kulutus, säästäminen, tulot ja eriarvoisuus. VATT-keskustelualoitteita. Valtion taloudellinen tutkimuslaitos. Helsinki. Viitattu 12.4.2018. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/148360/k382.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. 2009. Research methods for business students. 5. p. Harlow: Pearson Education. Viitattu 21.3.2018. <https://janet.finna.fi>, Dawsonera.
- Sinervo, L.-M. 2011. Kunnan talouden tasapaino monitulkintaisena ilmiönä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, johtamiskorkeakoulu. Viitattu 24.4.2018. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66774/978-951-44-8490-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Social Progress Index. 2017. Social progress imperative. Viitattu 12.4.2017. <http://www.socialprogressindex.com/?code=FIN>.
- Stevenson, B. & Wolfers, J. 2008. Economic Growth and Subjective Well Being: Reassessing the Easterlin Paradox. Viitattu 13.11.2018. <http://users.nber.org/~jwolfers/papers/EasterlinParadox.pdf>.
- Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. 2017. Tekstiraportti 2017. Finanssiala. Viitattu 3.4.2018. http://www.finanssiala.fi/materiaalit/SLM_2017_Tutkimusraportti.pdf.
- Toivonen, J. 2018. Kysely: Opiskelijalla jää elämiseen keskimäärin 15 euroa päivässä, mikä alittaa kaksi eri köyhyysrajaa. Yle. Viitattu 21.3.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10042535>.
- Varjonen, J. & Peltoniemi, A. 2012. Kodin ulkopuolella ruokailu osana ruokailutottumusten muutosta 1990-2010. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
- Vilenius, E. 2008. Säästökirja. Helsinki: Tammi.
- Yleinen asumistuki. 2018a. Kelan selkoesite. Viitattu 14.3.2018. <http://www.kela.fi/documents/10180/0/Yleinen+asumistuki%2C+selkoesite/a3cc111b-bcb2-44ba-a420-2a51aa3ba1fe>.
- Yleinen asumistuki. 2018b. Opiskelijat yleiseen asumistukeen. Kela. Viitattu 14.3.2018. <http://www.kela.fi/yleinen-asumistuki>.
- Ylikulutus. 2017. Uhat. WWF. Viitattu 4.4.2018. <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/>.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Hei, arvoisa opiskelija!

Olen tekemässä opinnäytetyötä liittyen korkeakouluopiskelijan saamien **tukien riittävyteen ja talouden tasapainoon**. Suoritan työhöni liittyen kyselytutkimuksen Jyväskylän ammatti- korkeakoulun liiketalouden ja matkailu- & ravitsemisalan opiskelijoille. Olisi erityisen tärkeää tutkimukseni kannalta, että juuri sinä vastaisit kyselyyn. Tutkimuksen tuloksia käsitellään anonyymisti.

Kaikkien kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan **30 euron lahjakortti** S-ryhmään!

Kysely vie aikaasi vain 10–15 minuuttia.

Pääset kyselyyn klikkaamalla seuraavaa linkkiä, jos linkki ei toimi kopioi se osoiteriville.

<https://www.webpolsurveys.com/S/E0178ECC8A21868A.par>

Vastaathan kyselyyn viimeistään 26.4.2018 mennessä!

Kiitos paljon ajastasi!

Kevätterveisin,

Elina Katajala

elina.katajala@student.jamk.fi

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, Liiketalouden yksikkö

Liite 2. Kyselylomake

Opiskelijan rahan riittävyys**Taustatiedot****1. Sukupuoli ***

- Nainen
 Mies
 Muu

2. Ikä *

- 18 – 21
 22 – 25
 26 – 30
 30 tai enemmän

3. Oletko Suomen kansalainen? *

- Kyllä
 En

4. Opintojen aloitusvuosi *

- 2017 – 2018
 2015 – 2016
 2013 – 2014
 2012 tai aiemmin

5. Oletko päätoiminen opiskelija? *

Vastataan 5 opintopistettä/vuokaus

- Kyllä
 En

6. Koulutusohjelma *

- International Business
 Liiketalous
 Matkailu- ja palveluliiketoiminta
 Tietojenkäsittely
 Yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen

7. Asumismuoto *

- Opiskelija-asunto
- Vanhempien luona
- Omistusasunto
- Muu vuokra-asunto (vapaiden markkinoiden, kaupungin tms. vuokra-asunto)
- Muu, mikä?

8. Asumistilanne *

- Yksin
- Kimppakämpässä
- Kahdestaan kumppanin kanssa
- Lasten ja kumppanin kanssa
- Lasten kanssa
- Vanhempien luona
- Muu, mikä?

Tulot**9. Arvioi kuukausittain käytettävissä olevat keskimääräiset tulosi lukukauden aikana?**

Sisällyen kaikki tulot: ansiotulo, opintotuki ja -laina, asumistuki, vanhempien tuki

- 0 – 300€
- 301– 600€
- 601 – 900€
- 901 – 1 200€
- 1 201 – 1 500€
- 1 501 – 1 800€
- 1 801 – 2 100€
- 2 101 – 2 400€
- 2 401€ tai enemmän

10. Kuinka paljon saat yleistä asumistukea kuukaudessa?

- 0 - 50 €
- 51 – 100 €
- 101 – 200 €
- 201 – 300 €
- 301 – 400€
- 401 € tai enemmän

11. Saatko toimeentulotukea?

- Kyllä
- En

12. Oletko tehnyt ansiotyötä kuluneen lukukauden aikana?

Myös palkkainen harjoittelu luokitetaan muutama

- Kyllä, teen kokoaikatyötä
- Kyllä, teen osa-aikatyötä
- Kyllä, teen kaikkatyötä
- Kyllä, lomien aikana
- En ole tehnyt

Jos vastaukset edelliseen "En ole tehnyt", siirry kysymykseen 15

13. Merkittävin syy ansiotyön tekemiseen?

- Välttämätöntä toimeentulon vuoksi
  - Halu nostaa elintasoa
  - Halu välttää opintolainan nostamista
  - Työkokemus
  - Harjoittelu
  - Muu, mikä?
-

14. Ansiotyöstä saatava palkka kuukausittain?

- 0 – 500 €
- 501 – 1 000 €
- 1 001 – 1 500 €
- 1 501 – 2 000 €
- 2 001 – 2 500 €
- 2 501 – 3 000 €
- 3 001 € tai enemmän

15. Nostatko opintolainaa säännöllisesti?

Kuukausittain, puolivuosittain tai kerran vuodessa

- Kyllä
- En

Jos vastaukset edelliseen "Kyllä", siirry kysymykseen 17

16. Mikä on suurin syy olla nostamatta opintolainaa?

- Periaate
- Työssäkäynti, ei taloudellista tarvetta
- Epävarmuus tulevaisuudesta
- Tulen toimeen muilla tuilla
- Opintolainaa ei myönnetä
- Muu, mikä?

17. Kuinka paljon olet nostanut opintolainaa yhteensä opintojesi aikana?

- 0 €
- 1 – 3 000 €
- 3 001 – 6 000 €
- 6 001 – 9 000 €
- 9 001 – 12 000 €
- 12 001 – 15 000 €
- 15 001 € tai enemmän

18. Oletko nostanut kulutusluottoa nykyisen tutkintosi aikana?

- Kyllä
- En

19. Oletko nostanut pikavippiä nykyisen tutkintosi aikana?

- Kyllä
- En

20. Onko sinulla säästöjä, joita voit käyttää lukuvuoden aikana?

- Kyllä
- Ei

21. Saatko vanhemmilta tai muilta läheisiltä taloudellista tukea opintojen aikana?

- Kyllä
- En

22. Onko sinulla muita tulonlähteitä yllä mainittujen lisäksi?

Mukaan lasketaan arvostus, opintotuki/ B -tuki, asennustuki, toimeentulotuki, tulotulokanto ja pikavippi

- Kyllä, mitä _____
- Ei

Kulutus

Kysymyksiin 23–29 vastaa kuhineen **kolmen kuukauden** keskimääräisen kulutuksen perusteella

23. Kuukausittaiset menot yhteensä?

- 0 – 300 €
- 301 – 600 €
- 601 – 900 €
- 901 – 1 200 €
- 1 201 – 1 500 €
- 1 501 – 1 800 €
- 1 801 – 2 100 €
- 2 101 € tai enemmän

24. Asumiskustannukset kuukaudessa?

Sisältää sähkön ja veden

- 0 – 200 €
- 201 – 400 €
- 401 – 600 €
- 601 – 900 €
- 901 – 1 200 €
- 1 201 € tai enemmän

25. Kuinka paljon käytät kuukaudessa rahaa ruokaan?

Vain oma osuus ruokakassasta, ei lisäetia Anko ruokakassasta kassaja

- 0 – 100 €
- 101 – 200 €
- 201 – 300 €
- 301 – 400 €
- 401 – 500 €
- 501 € tai enemmän

26. Kuinka paljon käytät kuukaudessa rahaa harrastuksiin?

- 0 – 30 €
- 31 – 60 €
- 61 – 90 €
- 91 – 100 €
- 101 – 200 €
- 201 – 300 €
- 301 € tai enemmän

27. Kuinka paljon käytät kuukaudessa rahaa juhlimiseen?

- 0 – 20 €
 21 – 40 €
 41 – 60 €
 61 – 80 €
 81 – 100 €
 101 – 200 €
 201 € tai enemmän

28. Kuinka paljon käytät kuukaudessa rahaa muihin säännöllisiin menoihin?

Hygienia, terveydenhoito, opintokulut, postit, internet

- 0 – 30 €
 31 – 60 €
 61 – 90 €
 91 – 120 €
 121 – 150 €
 151 – 180 €
 181 € tai enemmän

29. Kuinka paljon käytät kuukaudessa rahaa matkustamiseen?

Suorittujen matkojen kuukausimäärästä

- 0 – 30 €
 31 – 60 €
 61 – 90 €
 91 – 120 €
 121 – 150 €
 151 – 180 €
 181 € tai enemmän

Talouden tasapaino

30. Oletko tyytyväinen Kelan tarjoamien tukien määrään?

Opintotuki, asumiskulut / yleinen asumiskulutus ja opintolaina

- Täysin samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Ei samaa eikä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Täysin eri mieltä

31. Ajatteletko muiden opiskelijoiden olevan tyytyväisiä Kelan tarjoamien tukien määrään?

Opintotuki, asumistuki / yleinen asumistuki, opintolaina

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

32. Koetko taloudellisen tilanteesi hyväksi?

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

33. Koetko, että rahasi ovat riittäneet hyvin viimeisen kolmen kuukauden aikana?

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

34. Jos sinulla on ollut toimeentulovaikauksia viimeisen kolmen kuukauden aikana, mistä ajattelet niiden johtuvan?

- Tulot ovat liian pienet välttämättömiin menoihin nähden
- Menot ovat liian suuret tukiin ja tuloihin nähden
- Muu syy, mikä?

-
- Minulla ei ole toimeentulovaikauksia

35. Mistä säästät ensimmäisenä, jos rahat ovat vähissä?

- Ruoka (Ei huomioida ravintolassa käyntiä)
- Juhlominen
- Harrastukset
- Matkustaminen
- Shoppailu
- Muu, mikä?

36. Oletko joutunut muuttamaan kulutustottumuksiasi opintojen myötä?

Mahdollisen alhaisemman taloudellisen tilanteen vuoksi, kun seurataan aikaa eteen opintoja.

- Erittäin paljon
- Melko paljon
- Jonkin verran
- Melko vähän
- En ollenkaan

KIITOS PALJON VASTAAMISESTA JA ONNEA ARVONTAAN!

Täytä seuraavalle sivulle yhteystietosi, niin olet mukana arvonnassa.